

Research Paper

The evolution of the representation of the main female character in Oscar-winning movies and its relationship with female gender stereotypes*

Fatemeh Zahra Baghai¹, Maryam Ghazinejad², Azam Ravadrad³

Received: May. 21, 2024 Accepted: Jan. 28, 2025

Abstract

A stereotype is a fixed mental image of different social groups such as race, religion and gender. The spread of gender stereotypes in society has harmful consequences such as gender prejudice, gender discrimination and gender inequality towards both sexes, especially women. Cinema, by representing gender stereotypes, causes the reproduction and reinforcement of them in various societies, including our own. Therefore, the current research has been carried out with the aim of investigating and analyzing female gender stereotypes in the representation of the main female character in the films that have won Oscar for best picture and its changes during the years 2002 to 2022. To achieve this goal, the theoretical framework of Stuart Hall's representation theory and Andre Michel's gender stereotypes approach were used, as well as the qualitative content analysis method (Deductive and Inductive), whose data was also collected and analyzed using a checklist. The research population of this investigation is 20 Oscar-winning films during the years 2002 to 2022 (two decades of the 21st century). The findings of research indicate that the portrayal of the main female characters of the first decade of the studied period are represented with 14

* This article is an extract from the Master's thesis of Sociology, which was completed in 1402

¹ . Graduate of Bachelor of Social Sciences and Master of Sociology, Faculty of Social and Economic Sciences, Alzahra University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

nazaninbaghai@gmail.com

² . Associate Professor of Sociology, Department of Social Sciences, Faculty of Social and Economic Sciences, Alzahra University, Tehran, Iran. M.ghazinejad@alzahra.ac.ir

³ . Professor, Educational Department of Communication, Faculty of Social Sciences, University of Tehran, Tehran, Iran. ravadrad@ut.ac.ir

gender stereotypes and in the second decade with 9. Also, in both decades, simple stereotypes are less prominent, while complex stereotypes are more pronounced. Therefore, it can be concluded that despite the presence of mostly complex gender stereotypes in Oscar-winning films, over the time, the stereotypical representation of the female character in these films has gone through a downward trend.

Keywords

Gender stereotypes, Women, Representation, Cinema, Oscar Award

Introduction and Problem Statement

In all human societies, individuals are categorized based on various social criteria such as role, status, class, religion, race, ethnicity, and gender (Riyahi, 1386: 110). With the formation of gender, schemas are also created for it (Sadeghi Fasaei and Karimi, 1384: 67). In the culture of each society, there exist schemas of the groups living in it, some of which manifest as stereotypes (Sadeghi Fasaei and Karimi, 1384: 71). A stereotype refers to a set of beliefs about what it means to be a woman or a man. These stereotypes encompass information about physical appearance, attitudes, interests, psychological traits, social relationships, and types of jobs (Golombok and Fivush, 1384: 34). Stereotypes are subjective categories whose continuity depends on representation.

Existing research shows that women are often represented stereotypically in cinema. In such works, men are frequently depicted as dominant, active, aggressive, and authoritative, while women are usually portrayed as submissive, passive, yielding, and insignificant (Moienfar, 1388: 168). Such representations carry the harmful consequences of gender stereotypes, prejudice, discrimination and inequality.

Based on the aforementioned points, the main issue of this research arises from the concern that, according to existing research evidence, many films, especially those recognized with prestigious awards from major global film festivals, contain pervasive gender stereotypes that shape audience thoughts and, in turn, contribute to the development, reinforcement, and stabilization of harmful cognitive frameworks in the mentioned domains. Examining these works in today's Iranian society is also significant as the gender stereotypes present in their content can negatively impact Iranian audiences, just as they do in other nations. Additionally, since many of the audience members are themselves active in the film industry and watching prominent global films is part of their professional requirements, these gender stereotypes will also consciously or unconsciously affect them, serving as a model for their own

productions and ultimately impacting Iranian native and national cinema. Furthermore, addressing such themes can strengthen critical thinking and discussion regarding gender equality, challenge traditional female roles in Iranian society, inspire a re-examination of traditional and stereotypical thoughts about gender, and lead individuals to view gender issues with a perspective closer to reality. Therefore, understanding and critically evaluating the content of prominent Oscar films regarding the presence of gender stereotypes is significant; thus, the current research aims to explore the content of Oscar-winning films in terms of the method of representation or the extent of the presence of female gender stereotypes and its evolution over different periods of the festival. To achieve this goal, the present research seeks to answer questions such as: How has the representation and extent of female gender stereotypes in the portrayal of women in Oscar-winning Best Picture films evolved from 2002 to 2022.

Theoretical Foundations

The theoretical framework of this research combines Stuart Hall's representation theory (1996) and Andre Michel's approach to gender stereotypes (1976).

According to Stuart Hall, representation means producing meaning through language (Hall, 1996: 36). Any sound, word, image, or object that acts like a sign and is capable of carrying and transmitting meaning within a system of symbols is considered a language in this view (Hall, 1996: 43). Two important strategies in representation are stereotyping and naturalization. Stereotypes, according to Andre Michel, are "elements that encourage prejudice and do not consider the diversity of individual behaviors and preferences of men and women or carry the idea that all men or nearly all of them or all women are similar in many respects, whereas the reality is different" (Michel, 1976: 206). These categories can be divided into different types (Michel, 1976: 104). These categories are as follows:

1. Social References of Male and Female Individuals: 1. Civil status (marital status); 2. Family status (being a mother or father); 3. Employment status (employed or homemaker); 4. Framework of life and occupation (traditional male and female jobs) (Michel, 1997: 104).
2. Activities of Male and Female Individuals: 1. Domestic activities (household work); 2. Educational activities with children (in two aspects: quantitative - level of interaction, and qualitative - manner of interaction); 3. Professional activities (professional jobs); 4. Political or social activities (political or social roles); 5. Leisure

activities (sports, arts, crafts, exploratory and adventurous activities, children's games) (Michel, 1997: 107).

3. Social and Emotional Behaviors of Male and Female Individuals: 1. Behaviors related to positive emotional domains (kindness, compassion, etc.) vs. negative emotions (callousness, selfishness, etc.); 2. Resistance to social pressure (independent, resilient, etc.) vs. dependency (submissive, yielding, etc.); 3. Obedience and weakness of character (fear, dependency, etc.) vs. strength of character (courage, tenacity, etc.) (Michel, 1997: 113).

Research Methodology

This research was conducted using qualitative content analysis methods (deductive-inductive). A preliminary checklist was developed to examine and record the characteristics of the main female character in contrast to the main male character in the film, based on Andre Michel's gender stereotypes approach (with modifications to align it with the current research). Subsequently, 20 films were initially viewed as the research population, and then propositions that had not been addressed in the baseline scale (Andre Michel) but were present in the content of the studied films were added to the dimensions of gender stereotypes, leading to the development of the final checklist. In the next phase, the 20 films were watched again by the researchers, and a separate checklist was filled out for each film, thus recording the frequency of the mentioned indicators in the selected films, which constituted the primary data of this research.

In this research, the unit of analysis for the main female character and the text unit was the entirety of the films under review. The validity of this research was ensured through content validity, of the type of face validity, and for the reliability of the scale, the inter-rater reliability method was used. The analysis method for this research involved considering each of the indicators of gender stereotypes in the checklist as a proposition and recording it, and ultimately calculating and reporting the frequency and relative frequency of each of the mentioned indicators in the relevant tables, followed by analyzing the obtained stereotypes. The research population of this study consists of 20 Oscar-winning films for Best Picture from 2002 to 2022, which include: *A Beautiful Mind* (2001), *Chicago* (2002), *The Lord of the Rings: The Return of the King* (2003), *Million Dollar Baby* (2004), *Crash* (2004), *The Departed* (2006), *No Country for Old Men* (2007), *Slumdog Millionaire* (2008), *The Hurt Locker* (2009), *The King's Speech* (2010), *The Artist* (2011), *Argo* (2012), *12 Years a Slave* (2013), *Birdman* (2014), *Spotlight* (2015), *Moonlight* (2016), *The Shape of Water* (2017), *Green Book* (2018), *Parasite* (2019), and *Nomadland* (2020).

Table 1: Operational Definition of Gender Stereotypes

Concept	Dimension	Component	Indicator
Gender Stereotypes	1- Social References	1- Marital Status	1-Woman being married vs. man being single
		2- Family Status	1-Woman having children vs. man not having children
			2- Playing the role of wife-parent only for woman vs. not playing the role of wife-parent only for man
		3- Employment Status	1-Woman being a housewife vs. man being employed
		4- Occupation	1-Woman working in traditional female jobs vs. man working in traditional male jobs
	2- Activities	1- Domestic Activities	1-Woman doing housework, cooking, and related tasks vs. man not doing these tasks
		2- Childcare Activities	1-Woman having contact with children vs. man not having contact with children
			2- Woman providing material and emotional comfort to children vs. man having authoritative and credible relationships with children
		3- Professional Activities	1-Woman being employed in lower-ranked jobs vs. man being employed in higher-ranked jobs
		4- Political or Social Activities	1-Woman not playing political or social roles vs. man playing political or social roles
		5- Leisure Activities	1-Woman not engaging in artistic activities vs. man engaging in artistic activities
			2- Girl playing "girl-type" games vs. boy playing "boy-type" games
			3- Woman not engaging in exploratory, inventive, and adventurous activities vs. man engaging in such activities
			4- Woman not participating in sports vs. man participating in sports
		6- Actor's activities	1- The low presence (in terms of time) of the woman vs. the greater presence of the man in the film
			2- Low narrative role of woman vs. prominent narrative role of man
	3- Social and Emotional Behaviors	1- Positive and Negative Emotions	1-Positive emotions for woman vs. negative emotions for man
			2- Expecting women not to use violence vs. expecting men to use violence
		2- personality traits	1-Weak character of woman vs. strong character of man
			2- Woman being superstitious vs. man not being superstitious
			3-Woman being a sexual object vs. man not being a sexual object
			4-Woman being a victim and being saved by man vs. man not being a victim and not being saved by woman
		3-Intellectual Advantages and Deficits	1-Woman having deficiencies and deficits vs. man having intellectual advantages.

Research Findings

Data for this research were collected in two descriptive and analytical sections.

A) Descriptive Findings

Table 2: Distribution of Frequency and Relative Frequency of Gender Stereotypes Related to the Main Female Character in the Studied Films

Indicators	First Decade		Second Decade		Two Decades	
	F	%	F	%	F	%
Woman being married vs. man being single	0	0	0	0	0	0
Woman having children vs. man not having children	1	10	0	0	1	5
Playing the role of wife-parent only for woman vs. not playing the role of wife-parent only for man	3	30	1	10	4	20
Woman being a housewife vs. man being employed	1	10	1	10	2	10
Woman working in traditional female jobs vs. man working in traditional male jobs	1	10	3	30	4	20
Woman doing housework, cooking, and related tasks vs. man not doing these tasks	0	0	2	20	2	10
Woman having contact with children vs. man not having contact with children	0	0	0	0	0	0
Woman providing material and emotional comfort to children vs. man having authoritative and credible relationships with children	0	0	0	0	0	0
Woman being employed in lower-ranked jobs vs. man being employed in higher-ranked jobs	2	20	5	50	7	35
Woman not playing political or social roles vs. man playing political or social roles	1	10	0	0	1	5
Woman not engaging in artistic activities vs. man engaging in artistic activities	1	10	0	0	1	0
Girl playing "girl-type" games vs. boy playing "boy-type" games	0	0	0	0	0	0
Woman not engaging in exploratory, inventive, and adventurous activities vs. man engaging in such activities	3	30	0	0	3	15
Woman not participating in sports vs. man participating in sports	3	30	2	20	5	25
The low presence (in terms of time) of the woman vs. the greater presence of the man in the film	1	10	0	0	1	5
Low narrative role of woman vs. prominent narrative role of man	0	0	1	10	1	5
Positive emotions for woman vs. negative emotions for man	0	0	1	10	1	5
Expecting women not to use violence vs. expecting men to use violence	0	0	1	10	1	5
Weak character of woman vs. strong character of man	3	30	0	0	3	15
Woman being superstitious vs. man not being superstitious	1	10	0	0	1	5
Woman being a sexual object vs. man not being a sexual object	1	10	0	0	1	5
Woman being a victim and being saved by man vs. man not being a victim and not being saved by woman	1	10	0	0	1	5
Woman having deficiencies and deficits vs. man having intellectual advantages	10	2	0	0	20	2
Total Films	100	20	100	10	100	10

B) Analytical Findings

Analyzing the findings from the research indicates that the gender stereotypes through which the main female character has been represented over these two decades have undergone significant changes. In the films examined in the first decade of the study period (2002 to 2012), the main female characters were represented with 14 gender stereotype indicators, while in the second decade (2012 to 2022), they were represented with 9 gender stereotype indicators. Overall, it can be concluded that the stereotypical representation of women has shown a decreasing trend over the two decades.

Among the 20 films, the stereotype that was most frequently observed was that of Woman being employed in lower-ranked jobs vs. man being employed in higher-ranked jobs, which was seen in 7 films, including: In *Chicago* (2002), Roxie works in a club, but Billy is a lawyer. In *Million Dollar Baby* (2004), Maggie is a boxer and a trainee, but Frankie is a boxing coach. In *Argo* (2012), Cora is an ambassador's assistant and typist, but Tony is a secret agent. In *Birdman* (2014), Sam is an assistant director and Regan is the director. In *Spotlight* (2015), Sasha is a journalist and Robbie is her editor and supervisor. In *The Shape of Water* (2017), Elisa is a cleaner, but Richard is a colonel and the head of security at a laboratory. In *Nomadland* (2020), Fern and Dave are both engaged in various seasonal jobs, but in all of them, Fern is an unskilled worker (Amazon worker, stone workshop worker, camp worker, coffee shop worker, beet farm worker, and also a substitute teacher) while Dave is a semi-skilled worker (cook and tour guide).

Following that, the stereotype of Woman not participating in sports vs. man participating in sports was repeated in 5 films, including: In *A Beautiful Mind* (2001), John does exercises for his physical fitness; in *The Departed* (2006), William does physical training; in *No Country for Old Men* (2007), Llewellyn hunts; in *Spotlight* (2015), Robbie plays golf and talks about his work in the second field; and in *Moonlight* (2016), Sharon does exercises for his physical fitness, but none of the main female characters in these films, respectively Alicia, Madeline, Carla, Sasha, and Paolo, engage in any sports activities.

Some stereotypes were repeated in 4 films, including the stereotype of Playing the role of wife-parent only for woman vs. not playing the role of wife-parent only for man, and the Woman working in traditional female jobs vs. man working in traditional male jobs. The films containing the first stereotype include: *A Beautiful Mind* (2001), *The Hurt Locker* (2009), *The King's Speech* (2010), and *Green Book* (2018), where the main female characters Alicia, Connie, Elizabeth, and Dolores are all solely in the

roles of wives and mothers and do not play any other role throughout the film, as if they have no independent identity. However, the main male characters in these films, John (the mathematician), William (the army sergeant), George (the king), and Tony (the driver and bodyguard), all play significant roles beyond just being husbands and fathers throughout the film. The films containing the second stereotype include: In *No Country for Old Men* (2007), Carla works in a hypermarket, but Llewellyn is a welder. In *Argo* (2012), Cora is an assistant and typist, but Tony is a secret agent. In *The Shape of Water* (2017), Elisa is a cleaner, but Richard is a colonel and the head of security at a laboratory. In *Nomadland* (2020), Fern is an unskilled worker, and Dave is a semi-skilled worker.

Each of the stereotypes of Woman not engaging in artistic activities vs. man engaging in artistic activities and Weak character of woman vs. strong character of man, were observed in 3 films. The films containing the first stereotype include: In *No Country for Old Men* (2007), Llewellyn is engaging in the adventurous act of stealing (stealing money and the adventures of his escape); in *Slumdog Millionaire* (2008), Jamal is engaged in romantic adventures (examples: his actions to reach Latika); and in *The Hurt Locker* (2009), William is engaged in war adventures (examples: his efforts to find the killer of a boy). However, none of the main female characters in these films, respectively Carla, Latika, and Connie, Engage in any exploratory, inventive, or adventurous activities. The films containing the second stereotype include: In *Crash* (2004), Jean is timid and dependent, while Graham is independent, responsible, brave, and calm (examples of Jean: the scene where Jean is scared and grabs her husband's arm when she sees two Black men, and the dialogues of those two men regarding this: "Did you see what that woman did? That woman froze when she saw two Black men who looked like UCLA students on the sidewalk" and Jean's dialogue regarding this incident: "I was scared and said nothing" or Jean's repeated requests to her husband to call the locksmith and her refusal to do so). Examples of Graham: for instance, the scene of the murder and his calmness). In *No Country for Old Men* (2007), Carla is helpless, timid, and submissive, while Llewellyn is brave, strong, and independent (examples of Carla: Llewellyn sends Carla home to avoid trouble after stealing the money; Carla quickly accepts whatever Llewellyn requests; Carla is afraid of delivering the stolen money and reports the incident to the police). In *Slumdog Millionaire* (2008), Latika is a submissive and docile woman, while Jamal is a strong man who never submits to circumstances (examples of Latika: she submits to the criminal who has taken her into service and is subjected to continuous violence, but makes no effort to escape from this situation until she is ultimately rescued by Jamal and Salim).

The stereotypes of Woman being a housewife vs. man being employed, Woman doing housework, cooking, and related tasks vs. man not doing these tasks, and Woman having deficiencies and deficits vs. man having intellectual advantages were only seen in 2 films. The films containing the first stereotype include: In *Crash* (2004), Jean is a housewife, while Graham (the detective) is employed. In *Green Book* (2018), Dolores is a housewife, while Tony (the driver and guard) is employed.

The remaining stereotypes appeared only in one film each, which include: the stereotype of Woman having children vs. man not having children in *Crash* (2004), where Jean has a child, but Graham does not. The stereotype of Woman not playing political or social roles vs. man playing political or social roles appears in *The King's Speech* (2010), where George is a king and plays various political and social roles, while Elizabeth, despite being a queen, does not play any political or social role. The stereotype of Woman not engaging in artistic activities vs. man engaging in artistic activities appears in *The Lord of the Rings: The Return of the King* (2003), where Frodo writes a book, but Eowyn does not engage in any artistic activities. The stereotype of the low presence (in terms of time) of the woman vs. the greater presence of the man in the film can be observed in *The Hurt Locker* (2009), where William is present throughout the film, and Connie is present for less than two minutes in the entire film. The stereotype of Low narrative role of woman vs. prominent narrative role of man appears in *Argo* (2012), where Tony has a key role, while Cora plays no significant role in advancing the story and is even dispensable. The stereotype of Positive emotions for woman vs. negative emotions for man appears in *The Shape of Water* (2017), where Elisa is a kind woman, but Richard is a cold and selfish man (examples of Elisa: her kind behavior towards her neighbor, friend, and colleague, and the aquatic creature. Examples of Richard: his violent behavior towards the aquatic creature, the doctor, and his sexual harassment of Elisa).

The stereotype of Expecting women not to use violence vs. expecting men to use violence appears in *Parasite* (2019), where the family and even Ki Jung expect violence from the man urinating near their house, while there is no such expectation from Ki Jung by her family or even herself. The stereotype of Woman being superstitious vs. man not being superstitious appears in *A Beautiful Mind* (2001), where Alicia believes in superstition, but John is a rationalist (example: "Alicia: I believe some things bring luck. Do you believe in that? John: No, I don't believe in luck, but I believe in assigning value to certain things"). The stereotype of Woman being a sexual object vs. man not being a sexual object is seen in *Chicago* (2002), where Roxie frequently uses her sexual appeal to achieve her goals, but this is not observed regarding Billy

(examples of Roxie: establishing a sexual relationship with a man to perform at the club; offering a sexual relationship to her lawyer instead of paying him with the dialogue: “Look, Mr. Fillion, I’m not really into this, but maybe we can settle this another way (referring to a sexual relationship)”); having sexual relations with a doctor to provide him with false testimony about her being pregnant). The stereotype of Woman being a victim and being saved by man vs. man not being a victim and not being saved by woman appears in *Slumdog Millionaire* (2008), where Latika is a victim who is subjected to violence by a criminal and ultimately gets rescued by Jamal. In two films, *The Artist* (2011) and *12 Years a Slave* (2013), no gender stereotypes were observed.

This approach to gender stereotypes indicates that the level of stereotypical representation in these films has transitioned from simple to complex, meaning that the stereotypes of women being married, having contact with children, providing material and emotional comfort to children, and girls playing "girl-type" games were not observed in any of the films, while more complex stereotypes such as women having children, not playing political or social roles, not engaging in artistic activities, low presence (in terms of time) of women, low narrative role of women, positive emotions for women, expectation of no violence from women, superstitious women, women as sexual objects, and women being victims and saved by men were only observed once in the films. The remaining stereotypes, which had a higher frequency in the films, were previously detailed and are at a more complex level of stereotyping, requiring deeper reflection for understanding.

Conclusion

The present research aimed to examine and analyze the manner and extent of the presence of female gender stereotypes in the portrayal of women in Oscar-winning Best Picture films and the transformations that occurred between 2002 and 2022, using qualitative content analysis methods (deductive-inductive). Based on the overall findings, the primary question of the research regarding “the manner of representation and the extent of the presence of female gender stereotypes in the portrayal of women in Oscar-winning Best Picture films and its transformations between 2002 and 2022” can be answered as follows: The films under review in the first decade were represented with 14 gender stereotype indicators across three dimensions—social references, activities, and social and emotional behaviors—while in the second decade, they were represented with 9 indicators, indicating a generally downward trend. Additionally, some indicators have changed in type and frequency

in the second decade, as detailed in the findings section. Furthermore, two films (*The Artist* and *12 Years a Slave*) among the ten films that won in the second decade contained none of the common gender stereotypes found in such works, a feature that was not observed in the films of the first decade. Therefore, this difference or change can likely be seen as a sign of increased attention and positive progress among global filmmakers in moving away from stereotypical characterizations of women in recent periods.

Returning to Stuart Hall's representation theory, it can be concluded that the images presented of women in Oscar-winning films contain some indicators of gender stereotypes. This is due to the existence of prevailing gender schemas within societies and their cultures, and consequently, the minds of filmmakers belonging to those cultures. In fact, since the dominant gender group in most societies and cultures is male, the mentioned gender schemas are also constructed within a patriarchal system, leading to stereotypes that depict women as subordinate in all areas and men as dominant in the same fields. In this context, media such as cinema can perpetuate and normalize negative or limiting stereotypes regarding women by presenting and representing their positions and identities in an unequal and stereotypical manner, thereby contributing to the continuation of patriarchal dominance and distancing from equal human identities within society. This ultimately leads to harmful consequences such as the creation of negative prejudices, the enactment of gender discrimination, and the emergence of deep inequalities for women in society.

However, in August 2023, the Academy of Motion Picture Arts and Sciences published a statement on its official website outlining representation and inclusion standards aimed at qualifying for the Oscar for Best Picture, designed to encourage fair representation both on-screen and off-screen to better reflect the diverse global population. These standards include rules for equitable representation and employment of racial, ethnic, and gender minorities, as well as LGBTQ+ individuals and people with disabilities. It is hoped that such media policy-making can ultimately stand against any stereotypical representations of various social groups, including women, and showcase a more authentic image of them.

Bibliography

- Ali-Abadi, S. (2016). *A human rights approach in Academy Award-winning films (2001–2015)* [Master's thesis in International Law]. Shahid Ashrafi Esfahani University, Iran. (In Persian)
- Bogarosh, N. (2008). *Blockbuster movies and what they teach us about women in American society*. Master's Thesis, Gonzaga University, Spokane, Washington, United States.
- Brinkman, B. G., Jedinak, A., Rosen, L. A., & Zimmerman, T. S. (2011). Teaching children fairness: Decreasing gender prejudice among children. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 11(1), 61-81. doi:10.1111/j.1530-2415.2010.01222.x.
- Deh-Sofiani, A. (2009). *Walt Disney and stereotyping for children* [Master's thesis in Social Communication Sciences]. Allameh Tabataba'i University, Iran. (In Persian)
- Garrett, S. (2017). *Sociology of gender* (K. Baghai, Trans.). Ney Publishing. (Original work published in English; eBook version on Fidibo). (In Persian)
- Ghiasvand, A. (2016). *From Cannes to Oscar: Festivals and awards*. Imam Hamam Press. (In Persian)
- Giddens, A. (2014). *Sociology* (H. Chavoshian, Trans.). Ney Publishing. (In Persian)
- Givian, A., & Sarvari-Zargar, M. (2009). Representation of Iran in Hollywood cinema. *Cultural Research*, *2*(8), 147–177. <https://doi.org/10.508/ijcr.2009.08.005> (In Persian)
- Golombok, S., & Fivush, R. (2005). *Gender development* (M. Shahr-Ara, Trans.). Ghoghnoos Publishing. (Original work published in English; eBook version on Fidibo). (In Persian)
- Hall, S. (2017). *Mystery, culture, and social life* (A. Golmohammadi, Trans.). Ney Publishing. (Original work published in English; eBook version on Fidibo). (In Persian)
- Holmes, M. (2015). *Gender and everyday life* (M. M. Labibi, Trans.). Afkar Publishing. (In Persian)
- <https://www.oscars.org/awards/representation-and-inclusion-standards>.
- Madani, S., & Kamali, Z. (2021). Gender stereotypes in selected Oscar-winning films (2000–2021). *Social Science Studies*, *7*(3), 14–27. (In Persian)
- Michel, A. (1997). *The fight against gender discrimination* (M. J. Pouyandeh, Trans.). Negah Publishing. (In Persian)
- Moin-Far, H. (2009). Representation of gender stereotypes in media (Case study: Crime pages in Hamshahri newspaper). *Cultural Research*, *2*(7), 167–197. <https://doi.org/10.508/ijcr.2009.07.008> (In Persian)
- Norani Saadodin, S., Bahar-Shahi, S., Esmaeili, H., & Asghari-Pour, N. (2017). Comparison of gender role schemas among couples in two groups of women with and without spousal abuse referring to health centers in Mashhad (2015). *Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility*, *20*(2), 21–30. <https://doi.org/10.22038/ijogi.2017.8711> (In Persian)
- Oscar. (2023). Representation and inclusion standards, Retrieved February 9, 2024, from

- Riahi, M. E. (2007). Social factors influencing the acceptance of gender stereotypes (A case study of young trainees in Mazandaran vocational training centers). *Women's Research*, *5*(1), 109–136. (In Persian)
- Roudrad, A. (2012). *Sociology of cinema and Iranian cinema*. University of Tehran Press. (In Persian)
- Sadeghi-Fassaei, S., & Karimi, S. (2005). Gender stereotypes in Iranian TV series. *Women's Research*, *3*(3), 59–89. (In Persian)
- Saghrati, J. (2007). *A comparative study of promotional elements in movie posters from Iran's Fajr International Film Festival (2006) and the U.S. Academy Awards (2007) based on cultural characteristics* [Master's thesis in Communications]. Islamic Republic of Iran Broadcasting University, Iran. (In Persian)
- Ward, L.Mounique, Grower, Petal. (2020), Media and the Development of Gender Role Stereotypes. *Annual Review of Developmental Psychology*, Vol. 2:177-199. doi:10.1146/annurev-devpsych-051120-010630.
- Watts, E. H. (2011). *Caliber of the academy: A study of feminine stereotypes in Oscar winning films*. Master's Thesis, Louisiana University, United States.
- Zahed, Z., Nosratollahi, Z., & Mihani-Zadeh, M. (2020). From gender discrimination toward equality and economic growth (A study of developing countries). *Women in Development and Politics (Women's Research)*, *18*(4), 643–662. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2021.311205.1007897> (In Persian)

مقاله پژوهشی

تحولات بازنمایی شخصیت زن در فیلم‌های

برنده‌ جایزه اسکار و نسبت آن با کلیشه‌های جنسیتی زنانه*

فاطمه زهرا بقائی^۱، مریم قاضی نژاد^۲، اعظم راودراد^۳

تاریخ دریافت: ۱۳/۴/۱۳۹۰، تاریخ تایید: ۰۳/۱۱/۱۳۹۰

چکیده

کلیشه، تصویر ذهنی ثابتی از گروه‌های اجتماعی مختلف مانند نژاد، مذهب و جنسیت است. رواج کلیشه‌های جنسیتی در جامعه، پیامدهای زیان‌باری همچون پیش‌داوری، تبعیض و نابرابری جنسیتی، نسبت به هر دو جنس، به‌ویژه زنان دارد. سینما با بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی، سبب بازتولید و تثبیت آن‌ها در جوامع مختلف، من جمله جامعه ما، می‌شود. پژوهش حاضر با هدف بررسی و تحلیل، نحوه طرح و میزان حضور کلیشه‌های جنسیتی زنانه در بازنمایی شخصیت اصلی زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم و تحولات آن طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲، به انجام رسیده است. برای دستیابی به این هدف از چهارچوب نظری نظریه بازنمایی استوارت هال و رویکرد کلیشه‌های جنسیتی آندره میشل و همچنین از روش تحلیل محتوای کیفی (قیاسی - استقرایی) استفاده شده است. داده‌های پژوهش با استفاده از چک‌لیست گردآوری و تجزیه و تحلیل شده‌اند. جامعه تحقیق این پژوهش ۲۰ فیلم برنده جایزه اسکار بهترین فیلم طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲ (دو دهه نخست قرن ۲۱) بوده است. یافته‌های پژوهش حاکی از آن است که شخصیت‌های اصلی زن در محتوای فیلم‌های دهه اول دوره مورد مطالعه با ۱۴ و در دهه دوم با ۹ کلیشه جنسیتی بازنمایی شده‌اند. همچنین در هر دو دهه کلیشه‌های ساده، کم‌رنگ‌تر و کلیشه‌های پیچیده، پررنگ‌تر هستند. از این‌رو می‌توان نتیجه گرفت که با وجود حضور کلیشه‌های جنسیتی عموماً پیچیده در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم، در گذر زمان، بازنمایی کلیشه‌ای شخصیت زن در این فیلم‌ها روندی کاهشی را طی کرده است.

واژگان کلیدی: کلیشه‌های جنسیتی، زنان، بازنمایی، سینما، جایزه اسکار

* این مقاله مستخرج از پایان نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی می‌باشد که در سال ۱۴۰۲ به‌انجام رسیده است.
۱. دانش آموخته‌ی کارشناسی علوم اجتماعی و کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران نویسنده مسئول؛ nazaninbaghai@gmail.com.

۲. دانشیار جامعه‌شناسی، گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی، دانشگاه الزهرا، تهران، ایران.
M.ghazinejad@alzahra.ac.ir

۳. استاد، گروه آموزشی ارتباطات، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه تهران، تهران، ایران ravadrad@ut.ac.ir.

در تمامی جوامع بشری افراد برحسب ملاک‌های اجتماعی مختلف نظیر نقش، پایگاه، طبقه، مذهب، نژاد، قومیت و جنسیت تفکیک و دسته‌بندی می‌شوند (ریاحی، ۱۳۸۶: ۱۱۰). جامعه‌شناسان بین دو مفهوم جنس^۱ و جنسیت^۲ تفاوت قائل شده‌اند. جنس به این موضوع اشاره دارد که یک فرد مرد یا زن است؛ تفاوت مذکور بر اساس ویژگی‌های زیستی و جسمانی افراد به وجود می‌آید. مفهوم جنسیت، معرف باورها و رفتارهایی است که مرد بودن یا زن بودن فرد را نشان می‌دهد (هولمز، ۱۳۹۴: ۲۶). در رویکرد روان‌شناختی، سه نظریه اصلی در زمینه شکل‌گیری و رشد جنسیت وجود دارد: نظریه شناخت مبتنی بر رشد، نظریه یادگیری اجتماعی و نظریه روان‌کاوی. هر سه نظریه به مفهوم هم‌ذات‌پنداری می‌پردازند، یعنی فرایندی که در آن دختر به هم‌ذات‌پنداری با الگوی زنانه و پسر به هم‌ذات‌پنداری با الگوی مردانه می‌رسد (گرت، ۱۳۹۶: ۴۷). با شکل‌گیری جنسیت، طرح‌واره‌هایی نیز برای آن شکل می‌گیرد (صادقی فسایی و کریمی، ۱۳۸۴: ۶۷). طرح‌واره یعنی بازنمود ذهنی یا همان عقیده و دانش سازمان‌یافته ما درباره اشیاء، وقایع یا موقعیت‌ها (نورانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۲۲). در فرهنگ هر جامعه، طرح‌واره‌هایی از گروه‌هایی که در آن زندگی می‌کنند، وجود دارد که بخشی از این طرح‌واره‌ها، خود را به‌صورت کلیشه^۳ نشان می‌دهند (صادقی فسایی و کریمی، ۱۳۸۴: ۷۱). کلیشه یا تصور قالبی جنسیتی، به معنی مجموعه باورهایی است درباره این‌که زن یا مرد بودن به چه معناست. این کلیشه‌ها، دربرگیرنده اطلاعات درباره ظاهر جسمانی، نگرش‌ها، علایق، صفات روانی، روابط اجتماعی و نوع شغل هستند (گولومبوک و فی‌وش، ۱۳۸۴: ۳۴). کلیشه‌ها مقولاتی ذهنی هستند که تداوم آن‌ها در گرو بازنمایی است. هرچند، شیوه‌های بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی متنوع هستند، درعین‌حال، یکی از مهم‌ترین آن‌ها، رسانه سینما است.

سینما به‌عنوان هنر هفتم، یک صنعت بزرگ روبه رشد و در حال توسعه و نیز یک رسانه جمعی بسیار تأثیرگذار، مورد توجه طیفی از هنرمندان، صاحبان سرمایه و نهایتاً تمامی اقشار جامعه است (راووداد، ۱۳۹۱: ۵۵). سینما به‌عنوان رسانه، دنیای پیرامون را برای مخاطب‌های خود تعریف می‌کند و به عبارتی آن را می‌سازد، اما برتری سینما نسبت به رسانه‌های ارتباط جمعی دیگر، در هنر بودن آن است که سبب می‌شود نسبت به سایر رسانه‌ها، تأثیرات

^۱. sex

^۲. gender

^۳. Stereotype

غیرمستقیم بیشتری داشته باشد (راودراد، ۱۳۹۱: ۳۱). صنعت بودن سینما نیز موجب گستردگی عظیم و بالطبع تأثیرگذاری آن بر روی طیف وسیع و متنوعی از مخاطبان می‌شود. علاوه بر آن، یکی از بزرگ‌ترین بخش‌های صنعت سینما، جشنواره‌های سینمایی هستند که در این میان، جشنواره اسکار^۱ جزو یکی از شاخص‌ترین آن‌ها به شمار می‌رود. «جشنواره اسکار، مراسم اعطای جوایز سالانه آمریکا است که طی آن، جوایزی توسط آکادمی علوم و هنرهای تصاویر متحرک^۲، به بهترین آثار صنعت سینمای جهان اهدا و هرساله در بیش از ۱۰۰ کشور جهان به‌صورت زنده پخش می‌شود» (علی‌آبادی، ۱۳۹۵: ۴۸).

تحقیقات موجود نشان می‌دهند که زنان در بسیاری از موارد در سینما به‌صورت کلیشه‌ای بازنمایی می‌شوند. در این‌گونه آثار، مردان غالباً به‌صورت انسان‌هایی مسلط، فعال، مهاجم و مقتدر به تصویر کشیده می‌شوند؛ در مقابل، زنان معمولاً تابع، منفعل، تسلیم و کم‌اهمیت‌اند (معین‌فر، ۱۳۸۸: ۱۶۸). محققین جهانی به‌روشنی دریافته‌اند که اعضای هر دو جنس، به‌ویژه زنان، به شیوه‌های کلیشه‌ای نشان داده شده و اغلب تنها بر اساس ظاهر یا رفتار آنان در روابط شخصی و اجتماعی، همراه با ویژگی‌های شخصیتی و نقشی محدود تعریف می‌شوند (ward and grower, 2020: 179). این قبیل بازنمایی‌ها پیامدهای آسیب‌زای کلیشه‌های جنسیتی یعنی پیش‌داوری، تبعیض و نابرابری جنسیتی را به همراه دارند.

ایکس و تراوتر (۲۰۰۹) پیش‌داوری جنسیتی را نگرشی تعریف می‌کنند که در آن یک گروه، مستحق جایگاه اجتماعی پایین‌تری بر اساس طبقه‌بندی‌های مربوط به جنسیت است. (Brinkman et al., 2010: 172) کنوانسیون حذف انواع تبعیض علیه زنان^۳ (مصوب سازمان ملل در سال ۱۹۷۹) تبعیض علیه زنان را به‌صورت هرگونه تمایز، محرومیت و محدودیتی که بر اساس جنسیت ایجاد شده و دارای هدف یا اثر باشد، تعریف کرده است (زاهد و همکاران، ۱۳۹۹: ۶۴۴-۶۴۵). جامعه‌شناسان نیز در تعریف نابرابری‌های جنسیتی به تفاوت در منزلت، قدرت و وجهه زنان و مردان در گروه‌ها، جماعت‌ها و جوامع اشاره می‌کنند (گیدنز، ۱۳۹۳: ۱۶۵).

بر اساس نکات یادشده، مسئله اصلی این پژوهش از این دغدغه نشئت گرفته است که بنا بر نظرات و شواهد پژوهش‌های موجود، بسیاری از فیلم‌ها، مخصوصاً آثاری که به اعتبار دریافت

^۱. Oscar

^۲. Academy of Motion Picture Arts and Sciences (AMPAS)

^۳. CEDAW

جوایز معتبر از جشنواره‌های سینمایی بزرگ جهانی، مخاطبان فراوانی در سرتاسر جهان و مخصوصاً ایران دارند، حاوی کلیشه‌های جنسیتی پرنفوذی در ساحت فرهنگی و اجتماعی هستند که زمینه‌ساز افکار مخاطبان بوده و به‌نوبه خود، منشأ توسعه، تقویت و تثبیت قالب‌های فکری آسیب‌زا در عرصه‌های مذکور، به حساب می‌آیند. بررسی این آثار در جامعه امروزه ایران نیز از این حیث حائز اهمیت است که کلیشه‌های جنسیتی موجود در محتوای آن‌ها می‌توانند بر مخاطبان ایرانی این فیلم‌ها همانند سایر ملل تأثیرات منفی بگذارند. همچنین، از آنجایی که بسیاری از مخاطبان این آثار خود نیز در صنعت سینما فعالیت دارند و تماشای فیلم‌های شاخص جهانی از ملزومات شغلی‌شان محسوب می‌شود، این کلیشه‌های جنسیتی بر آنان نیز به‌صورت خودآگاه و یا ناخودآگاه تأثیر خواهد گذاشت، به‌عنوان الگویی برای ساخت آثارشان قرار خواهد گرفت و درنهایت سینمای بومی و ملی ایران را متأثر خواهد ساخت. علاوه بر آن، پرداختن به این‌گونه مضامین می‌تواند تفکر و بحث انتقادی را در زمینه برابری جنسیتی تقویت کند، نقش‌های سنتی زنانه موجود در جامعه ایران را به چالش بکشد و الهام‌بخش بازنگری در تفکرات سنتی و کلیشه‌ای در باب جنسیت شده و سبب شود تا افراد با نگرشی نزدیک‌تر به واقعیت به مقوله جنسیت بنگرند. از این‌رو شناخت و ارزیابی بازاندیشانه در محتوای آثار برجسته جشنواره سینمایی اسکار، از حیث حضور کلیشه‌های جنسیتی در آن‌ها، حائز اهمیت است؛ بنابراین، مسئله پژوهش حاضر، واکاوی محتوای فیلم‌های برنده جایزه اسکار از منظر شیوه بازنمایی یا میزان حضور کلیشه‌های جنسیتی زنانه و نیز تحول آن، در دوره‌های مختلف برگزاری این جشنواره است. برای دستیابی به این هدف، پژوهش حاضر درصدد یافتن پاسخ برای پرسش‌هایی از این‌دست بوده است: ۱- نحوه بازنمایی و میزان حضور کلیشه‌های جنسیتی زنانه در تصویرسازی از زنان در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم و تحولات آن، طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲ چگونه بوده است؟ ۲- کدام یک از شاخص‌های کلیشه‌های جنسیتی مرتبط با سیمای شخصیت‌های اصلی زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم در دوره مورد مطالعه، حضور پررنگ‌تری داشته‌اند؟ ۳- مختصات بازنمایی شخصیت اصلی زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم، با کدام رویکردهای موجود در حوزه مطالعات رسانه، بهتر قابل تحلیل هستند؟.

مبانی نظری و مروری بر مطالعات گذشته

چهارچوب نظری پژوهش حاضر ترکیبی از نظریه بازنمایی استوارت هال^۱ (۱۳۹۶) و رویکرد کلیشه‌های جنسیتی آندره میشل^۲ (۱۳۷۶) است.

طبق آرا استوارت هال، بازنمایی یعنی تولید معنا از طریق زبان (هال، ۱۳۹۶: ۳۶). هر صوت، واژه، تصویر یا شیء که مانند یک نشانه عمل می‌کند و در قالب نمادهای یک نظام قادر به حمل و انتقال معنا بوده و رابطه و نسبتی با نشانه‌های دیگر دارد، در این دیدگاه یک زبان است (هال، ۱۳۹۶: ۴۳). به اعتقاد هال درباره چگونگی بازنمایی معنا از طریق زبان، سه رهیافت کلی وجود دارد که می‌توان آن‌ها را بازتابی^۳، نیت‌گرا^۴ و سازه‌انگار یا سازه‌باور^۵ نامید. در رهیافت بازتابی ادعا می‌شود که معنا در خود شیء، شخص، تصور یا رویداد موجود در جهان نهفته است و کار زبان این است که مانند آینه، معنای راستین را چنان‌که در جهان واقع وجود دارد، بازتاباند. برعکس، رهیافت دوم استدلال می‌کند که این گوینده یا مؤلف است که معنای منحصر به فرد خود را از طریق زبان بر جهان تحمیل می‌کند. رهیافت سوم می‌پذیرد که ما با استفاده از نظام‌های بازنمایی - یعنی مفاهیم و نشانه‌ها - معنا را می‌سازیم (هال، ۱۳۹۶: ۵۷-۶۰). رهیافت موردنظر استوارت هال، رهیافت سوم است.

دو استراتژی مهم در بازنمایی عبارت‌اند از: کلیشه‌سازی^۶ و طبیعی‌سازی^۷. کلیشه‌سازی فرایندی است که بر اساس آن، جهان مادی و جهان ایده‌ها در راستای ایجاد معنا طبقه‌بندی می‌شوند تا مفهومی از جهان شکل گیرد که منطبق با باورهای ایدئولوژیکی است که در پس پشت کلیشه‌ها قرار گرفته‌اند (گیویان و سروری زرگر، ۱۳۸۸: ۱۵۲). طبقه مسلط اجتماعی در طول سالیان دراز، ارزش‌ها و ایدئال‌های خود را در جامعه رواج داده است؛ کلیشه‌های مختلف درباره گروه‌های اجتماعی به این ترتیب به وجود آمده و ماندگار شده‌اند. طبیعی‌سازی به فرایندی اطلاق می‌شود که از راه آن ساخت‌های اجتماعی، فرهنگی و تاریخی به صورتی عرضه می‌شوند که گویی اموری آشکارا طبیعی هستند. گفتمان‌های طبیعی‌ساز چنان عمل می‌کنند که نابرابری‌های طبقاتی، نژادی و جنسیتی به صورت عادی بازنمایی می‌شوند. گویی برخی از

1. Stuart Hall

2. Andree Michel

3. Reflective

4. Intentional

5. Constructionist

6. Stereotyping

7. Naturalization

خصوصیات به‌طور طبیعی متعلق به زن، کودک، سیاه‌پوست یا قومیت خاص هستند. آثار هنری با این طبیعی نشان‌دادن، کلیشه‌های رایج اجتماعی درباره گروه‌های اجتماعی موجود در جامعه را بازتولید می‌کنند (راودراد، ۱۳۹۱: ۱۹-۲۰).

کلیشه‌ها از دیدگاه آندره میشل عبارت‌اند از: «عناصری که مشوق پیش‌داوری هستند و تمام تنوع برخوردها و تمایلات فردی مردان و زنان را در نظر نمی‌گیرند و یا حامل این اندیشه هستند که تمام مردان یا تقریباً همه آنان یا تمام زنان از بسیاری جهات همانندند، حال آن‌که واقعیت امر چیز دیگری است. به‌عنوان مثال می‌توان کلیشه‌ها را به دسته‌های متفاوتی تقسیم کرد» (میشل، ۱۳۷۶: ۲۰۶). این دسته‌ها عبارت‌اند از:

۱- **ارجاعات اجتماعی^۱ اشخاص مذکر و مؤنث:** ۱- احوال مدنی زناشویی (وضعیت تأهل)؛

۲- وضعیت خانوادگی (مادر یا پدر بودن)؛ ۳- وضعیت کاری (شاغل یا خانه‌دار بودن)؛

۴- چارچوب زندگی و شغل (مشاغل سنتی زنانه و مردانه)^۲ (میشل، ۱۳۷۶: ۱۰۴).

۲- **فعالیت‌های^۳ اشخاص مذکر و مؤنث:** ۱- فعالیت‌های مختص خانگی (کار خانگی)؛

۲- فعالیت‌های تربیتی با کودکان (در دو بعد کمی: میزان ارتباط و کیفی: نحوه ارتباط)؛

۳- فعالیت‌های حرفه‌ای (مشاغل حرفه‌ای)؛ ۴- فعالیت‌های سیاسی یا اجتماعی (نقش‌های

سیاسی یا اجتماعی)؛ ۵- فعالیت‌های اوقات فراغت (ورزش، هنر، خرده‌کاری، فعالیت‌های

اکتشافی و ماجراجویانه، بازی‌های کودکانه) (میشل، ۱۳۷۶: ۱۰۷).

۳- **رفتارهای اجتماعی و عاطفی^۴ اشخاص مذکر و مؤنث:** ۱- رفتارهایی که به عرصه عاطفی

مثبت (مهربانی، دلسوزی و...)، در مقابل عواطف منفی (سنگدلی، خودخواهی و...) مربوط

می‌شوند؛ ۲- مقاومت در برابر فشار اجتماعی (مستقل، مقاوم و...)، در مقابل وابستگی (تابع،

^۱. Social References

^۲. مشاغل سنتی زنانه: پرستار، بچه‌دار، دوزنده، آموزگار، آرایشگر، مددکار اجتماعی، کتابدار، صندوقدار، ماشین‌نویس، سند پرداز، خدمتکار، مانکن، کارگر غیرمتخصص، گوینده رادیو و تلویزیون، منشی، تلفنچی و فروشنده. مشاغل سنتی مردانه: کشاورز، مدیر و رئیس اداره، معمار، نانوا، قصاب، راننده اتومبیل، قطار، اتوبوس کامیون، مفسر رادیو و تلویزیون، دندان‌پزشک، مدیر و رئیس مزارع کشاورزی، رئیس دانشکده، برق‌کار، کاشف، مهندس، روزنامه‌نگار، مغازه‌دار، دریانورد، مکانیک، کارگر متخصص و نیمه متخصص، ماهیگیر، لوله‌کش، دبیر، پلیس و سرباز، مدیر دبیرستان و تراشکار (مشاغل زنانه و مردانه این بخش از صفحه ۱۰۷ و ۲۱۰ کتاب آندره میشل (۱۳۷۶) گرفته شده است. لازم به ذکر است که دسته‌بندی این کتاب از انواع کارگران و خدمتکاران به دلیل همپوشانی لحاظ نشده و صرفاً غیرمتخصص بودن کارگران زن و متخصص بودن کارگران مرد لحاظ شده است).

^۳. Activities

^۴. Emotional Behavior

تسلیم و...؛ ۳-فرمان برداری و ضعف شخصیت (ترس، وابستگی و...) در مقابل قدرت شخصیت (شجاعت، سرسختی و...) (میشل، ۱۳۷۶: ۱۱۳).

مطالعات پیشین

در جستجوی ادبیات تحقیقی پیشین موضوع در ایران و جهان اهم آن‌ها معرفی می‌شود. معدنی و کمالی (۱۴۰۰) در پژوهش کلیشه‌های جنسیتی در فیلم‌های منتخب اسکار (از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۲۱) به کلیشه‌های جنسیتی زنانه‌ای دست‌یافته‌اند: وابستگی عاطفی؛ وابستگی اقتصادی؛ کنش‌پذیر؛ فرودست؛ قربانی؛ عدم قطعیت.

ده صوفیانی (۱۳۸۸) در پژوهش والت‌دیزنی و کلیشه‌سازی برای کودکان (نحوه نمایش کلیشه‌های جنسیتی در فیلم‌های انیمیشن (پویانمایی)) به کلیشه‌های جنسیتی رایج زنانه‌ای دست‌یافته است: جوانی؛ جذابیت؛ مسئولیت‌پذیری؛ بروز رفتارهای گریه‌کردن؛ فضولی و دخالت‌کردن؛ انجام کارهای خانگی؛ رابطه صمیمانه با اشیا و عدم تنوع در شغل.

صادقی فسایی و کریمی (۱۳۸۴) در پژوهش کلیشه‌های جنسیتی سریال‌های تلویزیونی ۱۳۸۳ دریافته‌اند که مجموعاً پنج کلیشه شخصیتی سنتی زنانه در فرهنگ سنتی ایرانی وجود دارد: زن فریبکار؛ ناقص‌العقل؛ بی‌وفا؛ منفعل و فرودست.

واتس^۱ (۲۰۱۰) در پژوهش کالبر آکادمی: مطالعه کلیشه‌های جنسیتی زنانه در فیلم‌های برنده جایزه اسکار نتیجه گرفته است که زنان با کلیشه‌هایی تصویرسازی می‌شوند: قدرت کم‌تر داشتن از شخصیت مرد؛ داشتن ظاهر و پوشیدن لباسی تحریک‌کننده برای شخصیت مرد؛ نجات‌یافته توسط شخصیت مرد؛ داشتن شخصیتی کودکانه و زودباور؛ صرفاً لذت‌جوی بودن شخصیت‌های زن قوی و شجاع.

بوگاروش^۲ (۲۰۰۸) در تحقیق فیلم‌های بلاک باستر^۳ و آنچه که آن‌ها در مورد زنان در جامعه آمریکا به ما می‌آموزند دریافته است که زنان در فیلم‌ها با چند الگو تصویر می‌شوند: خدمتکار؛ برده عشقی؛ دوشیزه دچار فلاکت^۴؛ ابژه جنسی و دریافت‌کننده نظرات و اقدامات توهین‌آمیز.

^۱. Watts

^۲. Bogarosh

^۳. فیلم یا اثر هنری‌ای که محبوبیت و فروش بسیار بالایی داشته باشد.

^۴. damsels in distress

از مجموع تحقیقات انجام شده می‌توان دریافت که عموماً کلیشه‌های جنسیتی مشابهی در تمامی این آثار برای تصویرسازی زنان به کار گرفته می‌شوند؛ بنابراین هرچند بررسی کلیشه‌های جنسیتی در حوزه تخصصی سینما و فیلم، دارای سوابقی در ایران و جهان است، اما پژوهش حاضر، با روش تحلیل محتوای کیفی (قیاسی - استقرایی) و با استفاده از رویکردی خاص (کلیشه‌های جنسیتی طبق دیدگاه آندره میشل) به بررسی و تحلیل میزان حضور، نحوه طرح و تحولات کلیشه‌های جنسیتی شخصیت اصلی زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲ پرداخته است. لازم به تصریح است که دو پژوهش ذکر شده داخلی معدنی و کمالی (۱۴۰۰) و خارجی هولن واتس (۲۰۱۰) در زمینه فیلم‌های جشنواره اسکار از حیث روش‌شناختی، چهارچوب نظری و همچنین نتایج با پژوهش حاضر تفاوت‌های فاحشی دارند که در بخش‌های مربوطه قابل مشاهده هستند. برای مثال معدنی و کمالی از تحلیل محتوای کیفی استقرایی برای رسیدن به شاخص‌های کلیشه‌های جنسیتی در تمامی شخصیت‌های زن و مرد در فیلم‌های جامعه آماری پژوهش‌شان پرداخته و در نهایت به ۱۰ شاخص کلیشه جنسیتی دست یافته‌اند، اما پژوهش حاضر با استفاده از تحلیل محتوای کیفی قیاسی-استقرایی به ۲۳ شاخص کلیشه جنسیتی برای شخصیت اصلی زن دست یافته و روند تغییرات آن‌ها را طی دو دهه مورد بررسی قرار داده و به مقوله کلیشه‌های ساده و پیچیده پرداخته است که چنین چیزی در پژوهش معدنی و کمالی دیده نمی‌شود و علاوه بر آن تعدادی از شاخص‌های به دست آمده در این دو پژوهش از حیث حضور و میزان با یکدیگر مغایرت دارند.

روش پژوهش

پژوهش حاضر، با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی (قیاسی - استقرایی) به انجام رسیده است. به این صورت که با استفاده از رویکرد کلیشه‌های جنسیتی آندره میشل (با جرح و تعدیلاتی برای متناسب‌سازی آن با پژوهش حاضر) چک‌لیستی^۱ اولیه برای بررسی و ثبت ویژگی‌های شخصیت اصلی زن در مقابل شخصیت اصلی مرد فیلم تدوین شد؛ پس از آن، ۲۰ فیلم به عنوان جامعه تحقیق، مورد مشاهده اولیه قرار گرفت و سپس گزاره‌هایی که در مقیاس مبنا (آندره میشل) به آن‌ها پرداخته نشده بود، اما در محتوای فیلم‌های مورد مطالعه وجود داشت، به ابعاد کلیشه‌های جنسیتی و سپس چک‌لیست اولیه اضافه شد تا چک‌لیست نهایی تدوین شد. در

^۱. checklist

مرحله بعد، ۲۰ فیلم مورد مطالعه برای دومین بار توسط محققین، به طور دقیق مشاهده و برای هر فیلم، یک چک لیست جداگانه پر شد. براین اساس، در مجموع ۲۰ چک لیست برای ۲۰ شخصیت اصلی زن در ۲۰ فیلم مورد بررسی، با دقت در محتوای هر فیلم توسط محققین پر شده است که گزاره های اصلی آن، در چهارچوب رویکرد کلیشه های جنسیتی آندره میشل و همچنین برخی شاخص های یافته شده توسط محققین، مشخص و طبقه بندی شده اند. به این ترتیب، فراوانی شاخص های مذکور در فیلم های دوره منتخب، داده های اصلی این پژوهش محسوب می شوند.

در این پژوهش واحد ضبط^۱ شخصیت اصلی زن و واحد متن^۲ نیز کل (از ابتدا تا انتهای) فیلم های مورد بررسی بوده است. اعتبار^۳ این پژوهش با استفاده از اعتبار محتوایی^۴، از نوع اعتبار صوری^۵، تأمین و برای پایایی^۶ مقیاس نیز از روش پایایی بین ارزیاب ها^۷ استفاده شده است. روش تجزیه و تحلیل این پژوهش به این صورت بوده است که در چک لیست، هر یک از شاخص های کلیشه های جنسیتی موجود در مقیاس، به عنوان یک گزاره در نظر گرفته شده و ثبت شده است و در نهایت فراوانی و فراوانی نسبی هریک از شاخص های مذکور، محاسبه و در جداول مربوطه، گزارش شده و در نهایت کلیشه های به دست آمده مورد تحلیل قرار گرفته اند. جامعه تحقیق این پژوهش ۲۰ فیلم برنده جایزه اسکار بهترین فیلم از سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲ است که عبارت اند از فیلم های: ذهن زیبا (۲۰۰۱)، شیکاگو (۲۰۰۲)، ارباب حلقه ها بازگشت پادشاه (۲۰۰۳)، محبوب میلیون دلاری (۲۰۰۴)، تصادف (۲۰۰۴)، رفتگان (۲۰۰۶)، جایی برای پیرمردها نیست (۲۰۰۷)، میلیونر زاغه نشین (۲۰۰۸)، مهلکه (۲۰۰۹)، سخنرانی پادشاه (۲۰۱۰)، آرتیست (۲۰۱۱)، آرگو (۲۰۱۲)، ۱۲ سال بردگی (۲۰۱۳)، مرد پرنده ای (فضیلت غیرمنتظره جهل) (۲۰۱۴)، افشاگر (۲۰۱۵)، مهتاب (۲۰۱۶)، شکل آب (۲۰۱۷)، کتاب سبز (۲۰۱۸)، انگل (۲۰۱۹) و سرزمین خانه به دوش ها (۲۰۲۰). لازم به ذکر است که فیلم ها عموماً یک سال پس از انتشارشان در جشنواره شرکت می کنند؛ به همین جهت، سال انتشار و سال دریافت جایزه فیلم ها عموماً یک سال با یکدیگر تفاوت دارند و مبنای این پژوهش سال دریافت جایزه توسط فیلم های مذکور است.

۱. Recording/coding Unit
۲. Context Units
۳. Validity
۴. Content Validity
۵. Face Validity
۶. Reliability
۷. Inter-rater Reliability

جدول ۱. تعریف عملیاتی کلیشه‌های جنسیتی

مفهوم	بعد	مؤلفه	شاخص
	۱-ارجاعات اجتماعی	۱- احوال مدنی زنانشویی	۱- متأهل بودن زن، در مقابل مجرد بودن مرد
		۲-وضعیت خانوادگی	۱- فرزند داشتن زن، در مقابل فرزند نداشتن مرد
			۲- ایفای نقش همسری - والدگری صرف برای زن، در مقابل عدم ایفای نقش همسری - والدگری صرف برای مرد
		۳-سطح اشتغال	۱- خانه‌دار بودن زن، در مقابل شاغل بودن مرد
کلیشه‌های جنسیتی	۲-فعالیت‌ها	۴-شغل	۱- اشتغال زن در مشاغل سنتی زنانه، در مقابل اشتغال مرد در مشاغل سنتی مردانه
		۱-فعالیت‌های خانگی	۱- انجام کارهای نگهداری از خانه، آشپزی و امور مربوط به آن توسط زن، در مقابل عدم انجام کارهای نگهداری از خانه، آشپزی و امور مربوط به آن توسط مرد
		۲-فعالیت‌های تربیتی مرتبط با کودکان	۱- تماس و ارتباط داشتن زن با کودکان، در مقابل عدم تماس و ارتباط مرد با کودکان
			۲- فراهم کردن آسایش مادی و عاطفی کودکان توسط زن، در مقابل داشتن روابط اقتدارآمیز و اعتبار آور با کودکان توسط مرد
		۳-فعالیت‌های حرفه‌ای	۱- اشتغال زن در مشاغل رده پایین‌تر (از مرد)، در مقابل اشتغال مرد در مشاغل رده بالاتر (از زن)
		۴-فعالیت‌های سیاسی یا اجتماعی	۱- عدم ایفای نقش‌های سیاسی یا اجتماعی توسط زن، در مقابل ایفای نقش‌های سیاسی یا اجتماعی توسط مرد
		۵-فعالیت‌های اوقات فراغت	۱- عدم انجام فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه) توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه) توسط مرد

مفهوم	بعد	مؤلفه	شاخص
			۲- انجام بازی‌های کودکانه «دخترانه» توسط دختر، در مقابل انجام بازی‌های کودکانه «پسرانه» توسط پسر
			۳- عدم انجام فعالیت‌های اکتشافی، اختراعی و ماجراجویانه توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های اکتشافی، اختراعی و ماجراجویانه توسط مرد
			۴- عدم انجام فعالیت‌های ورزشی توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های ورزشی توسط مرد
		۶- فعالیت‌های بازیگر	۱- میزان حضور کم‌رنگ (از لحاظ زمانی) زن، در مقابل میزان حضور زمانی بیشتر مرد در فیلم
			۲- نقش داستانی کم‌رنگ زن، در مقابل نقش داستانی پررنگ مرد
۳- رفتارهای اجتماعی و عاطفی	۱- عواطف مثبت و منفی		۱- عواطف مثبت برای زن، در مقابل عواطف منفی برای مرد
			۲- انتظار عدم اعمال خشونت توسط زن، در مقابل انتظار اعمال خشونت از سوی مرد
	۲- ضعف و قدرت شخصیتی		۱- شخصیت ضعیف زن، در مقابل شخصیت قوی مرد
			۲- خرافاتی بودن زن، در مقابل خرافاتی نبودن مرد
			۳- ابژه جنسی بودن زن، در مقابل فقدان ابژه جنسی بودن برای مرد
			۴- قربانی بودن زن و نجات‌یافتن وی (از مشکلات و حوادث) توسط مرد، در مقابل قربانی نبودن مرد و عدم نجات وی از مشکلات و حوادث توسط زن
	۳- امتیازها و کمبودهای فکری		۱- زن دارای نواقص و کمبودهای فکری، در مقابل مرد دارای امتیازهای فکری

یافته‌های پژوهش

داده‌های این پژوهش در دو بخش توصیفی و تحلیلی جمع‌آوری شده‌اند.

الف) یافته‌های توصیفی

جدول ۲۳. توزیع فراوانی و فراوانی نسبی شاخص‌های کلیشه‌های جنسیتی مرتبط با

شخصیت اصلی زن در فیلم‌های مورد مطالعه

شاخص‌ها		دهه اول		دهه دوم		دو دهه	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
متأهل بودن زن، در مقابل مجرد بودن مرد		۰	۰	۰	۰	۰	۰
فرزند داشتن زن، در مقابل فرزند نداشتن مرد		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵
ایفای نقش همسری - والدگری صرف برای زن، در مقابل عدم ایفای نقش همسری - والدگری صرف برای مرد		۳	۳۰	۱	۱۰	۴	۲۰
خانه‌دار بودن زن، در مقابل شاغل بودن مرد		۱	۱۰	۱	۱۰	۲	۱۰
اشتغال زن در مشاغل سنتی زنانه، در مقابل اشتغال مرد در مشاغل سنتی مردانه		۱	۱۰	۳	۳۰	۴	۲۰
انجام کارهای نگهداری از خانه، آشپزی و امور مربوط به آن توسط زن، در مقابل عدم انجام کارهای نگهداری از خانه، آشپزی و امور مربوط به آن توسط مرد		۰	۰	۲	۲۰	۲	۱۰
تماس و ارتباط داشتن زن با کودکان، در مقابل تماس و ارتباط نداشتن مرد با کودکان		۰	۰	۰	۰	۰	۰
فراهم کردن آسایش مادی و عاطفی کودکان توسط زن، در مقابل داشتن روابط اقتدارآمیز و اعتبار آور با کودکان توسط مرد		۰	۰	۰	۰	۰	۰
اشتغال زن در مشاغل رده پایین‌تر (از مرد)، در مقابل اشتغال مرد در مشاغل رده بالاتر (از زن)		۲	۲۰	۵	۵۰	۷	۳۵
عدم ایفای نقش‌های سیاسی یا اجتماعی توسط زن، در مقابل ایفای نقش‌های سیاسی یا اجتماعی توسط مرد		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵
عدم انجام فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه) توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه) توسط مرد		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵

شاخص‌ها		دهه اول		دهه دوم		دو دهه	
		فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
انجام بازی‌های کودکانه «دخترانه» توسط دختر، در مقابل انجام بازی‌های کودکانه «پسرانه» توسط پسر		۰	۰	۰	۰	۰	۰
عدم انجام فعالیت‌های اکتشافی، اختراعی و ماجراجویانه توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های اکتشافی، اختراعی و ماجراجویانه توسط مرد		۳	۳۰	۰	۰	۳	۱۵
عدم انجام فعالیت‌های ورزشی توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های ورزشی توسط مرد		۳	۳۰	۲	۲۰	۵	۲۵
میزان حضور کم‌رنگ (از لحاظ زمانی) زن، در مقابل میزان حضور زمانی بیشتر مرد در فیلم		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵
نقش داستانی کم‌رنگ زن، در مقابل نقش داستانی پررنگ مرد		۰	۰	۱	۱۰	۱	۵
عواطف مثبت برای زن، در مقابل عواطف منفی برای مرد		۰	۰	۱	۱۰	۱	۵
انتظار عدم اعمال خشونت توسط زن، در مقابل انتظار اعمال خشونت از سوی مرد		۰	۰	۱	۱۰	۱	۵
شخصیت ضعیف زن، در مقابل شخصیت قوی مرد		۳	۳۰	۰	۰	۳	۱۵
خرافات‌ی بودن زن، در مقابل خرافات‌ی نبودن مرد		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵
ابژه جنسی بودن زن، در مقابل ابژه جنسی نبودن مرد		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵
قربانی بودن زن و نجات‌یافتن وی (از مشکلات و حوادث) توسط مرد، در مقابل قربانی نبودن مرد و عدم نجات وی از مشکلات و حوادث توسط زن		۱	۱۰	۰	۰	۱	۵
زن دارای کمبودهای فکری، در مقابل مرد دارای امتیازهای فکری		۲	۲۰	۰	۰	۲	۱۰
مجموع فیلم‌ها		۱۰	۱۰۰	۱۰	۱۰۰	۲۰	۱۰۰

ب) یافته‌های تحلیلی

در تحلیل یافته‌های حاصل از پژوهش می‌توان گفت که کلیشه‌های جنسیتی‌ای که شخصیت اصلی زن از طریق آن‌ها در طی این دو دهه بازنمایی شده است، تغییرات قابل‌توجهی داشته‌اند. در فیلم‌های بررسی‌شده در دهه اول دوره مورد مطالعه (سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۱۲)، شخصیت‌های اصلی زن با ۱۴ شاخص کلیشه جنسیتی و در دهه دوم دوره مورد مطالعه (سال‌های ۲۰۱۲ تا ۲۰۲۲)، با ۹ شاخص کلیشه جنسیتی بازنمایی شده‌اند. در مجموع می‌توان نتیجه گرفت که بازنمایی کلیشه‌ای زنان در طی دو دهه، روندی کاهشی را طی کرده است.

در مجموع ۲۰ فیلم، کلیشه‌ای که بیشترین تکرار را داشته اشتغال زن در **مشاغل رده پایین‌تر** (از مرد)، در مقابل اشتغال مرد در مشاغل رده‌بالا تر (از زن) بوده که در ۷ فیلم مشاهده شده است که عبارت‌اند از: در فیلم شیکاگو (۲۰۰۲) راکسی در کلویی شاغل، اما بیلی وکیل است. در فیلم محبوب میلیون دلاری (۲۰۰۴) مگی بوکسور و شاگرد، اما فرانکی مربی بوکس است. در فیلم آرگو (۲۰۱۲) کورا دستیار سفیر و تایپیست، اما تونی مأمور مخفی است. در فیلم مرد پرنده‌ای (فضیلت غیرمنتظره جهل) (۲۰۱۴) سم دستیار کارگردان و ریگن کارگردان است. در فیلم افشاگر (۲۰۱۵) ساشا روزنامه‌نگار و رابی ویراستار و سرپرست ساشا است. در فیلم شکل آب (۲۰۱۷) الیسا نظافتچی، اما ریچارد سرهنگ، مسئول امنیتی آزمایشگاهی امنیتی و رئیس الیسا است. در فیلم سرزمین خانه‌به‌دوش‌ها (۲۰۲۰) فرن و دیو هر دو در مشاغل فصلی متعددی مشغول به کار هستند، اما در تمامی آن‌ها فرن کارگر غیرمتخصص (کارگر شرکت آمازون، کارگاه سنگ، کمپ تفریحی، کافی‌شاپ، مزرعه چغندر و همچنین صندوقدار و معلم جایگزین^۱) و دیو کارگر نیمه متخصص (آشپز و تورلیدر) است.

پس‌از آن، کلیشه عدم انجام **فعالیت ورزشی** توسط زن در برابر انجام این فعالیت توسط مرد در ۵ فیلم تکرار شده است که عبارت‌اند از: در فیلم ذهن زیبا (۲۰۰۱) جان چکرز بازی می‌کند؛ در فیلم رفتگان (۲۰۰۶) ویلیام حرکات ورزشی برای آمادگی جسمانی‌اش انجام می‌دهد، در فیلم جایی برای پیرمردها نیست (۲۰۰۷) لوتلین شکار می‌کند، در فیلم افشاگر (۲۰۱۵) رابی گلف بازی می‌کند و از دومیدانی کار کردنش می‌گوید، در فیلم مهتاب (۲۰۱۶) شارون حرکات ورزشی برای

^۱. با آن‌که معلم کارگر غیرمتخصص محسوب نمی‌شود، اما به دلیل غلبه داشتن دیگر مشاغل رده پایین در شخصیت‌پردازی فرن، این مسئله در نظر گرفته نمی‌شود.

آمادگی جسمانی‌اش انجام می‌دهد، اما هیچ‌یک از شخصیت‌های اصلی زن فیلم‌های مذکور به ترتیب آلیشیا، مادولین، کارلا، ساشا و پائولو هیچ‌گونه فعالیت ورزشی‌ای انجام نمی‌دهند.

برخی از کلیشه‌ها هم در ۴ فیلم تکرار شده‌اند که شامل دو کلیشه ایفای نقش همسری - والدگری صرف برای زن، در مقابل عدم ایفای نقش همسری - والدگری صرف برای مرد؛ اشتغال زن در مشاغل سنتی زنانه، در مقابل اشتغال مرد در مشاغل سنتی مردانه می‌شود. فیلم‌های حاوی کلیشه نخست عبارت‌اند از: فیلم‌های ذهن زیبا (۲۰۰۱)، مهلکه (۲۰۰۹)؛ سخنرانی پادشاه (۲۰۱۰) و کتاب سبز (۲۰۱۸) که شخصیت‌های اصلی زن آن‌ها به ترتیب آلیشا، کانی، الیزابت و دلورس همگی صرفاً در نقش همسر و مادر هستند و هیچ نقش دیگری را غیر از آن در طول فیلم ایفا نمی‌کنند؛ گویی که هیچ هویت مستقلی از خود ندارند. باین حال شخصیت‌های اصلی مرد فیلم‌های مذکور به ترتیب جان (ریاضی‌دان)، ویلیام (سرگروه‌بان ارتش)، جرج (پادشاه) و تونی (راننده و بادبیار) همگی به‌غیر از نقش همسری و پدری نقش‌های مهم دیگری را در طول فیلم ایفا می‌کنند.

فیلم‌های حاوی کلیشه دوم عبارت‌اند از: در فیلم جایی برای پیرمردها نیست (۲۰۰۷) کارلا در هایپرمارکتی کار می‌کند، اما لوئلین جوشکار است. در فیلم آرگو (۲۰۱۲) کورا دستیار و تایپیست، اما تونی مأمور مخفی است. در فیلم شکل آب (۲۰۱۷) الیسا نظافتچی، اما ریچارد سرهنگ و مسئول امنیتی آزمایشگاهی امنیتی است. در فیلم سرزمین خانه‌به‌دوش‌ها (۲۰۲۰) فرن کارگر غیرمتخصص و دیو کارگر نیمه متخصص است.

هر یک از کلیشه‌های عدم انجام فعالیت‌های اکتشافی، اختراعی و ماجراجویانه توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های اکتشافی، اختراعی و ماجراجویانه توسط مرد و شخصیت ضعیف زن، در مقابل شخصیت قوی مرد در ۳ فیلم مشاهده شده است. فیلم‌های حاوی کلیشه اول عبارت‌اند از: در فیلم جایی برای پیرمردها نیست (۲۰۰۷) لوئلین در حال ماجراجویی دزدی (دزدیدن پول و ماجراهای فرارش)، در فیلم میلیونر زاغه‌نشین (۲۰۰۸) جمال در حال ماجراجویی عشقی (مصادیق: اعمال او برای رسیدن به لاتیکا) و در فیلم مهلکه (۲۰۰۹) ویلیام در حال ماجراجویی جنگی (مصادیق: تلاش برای پیدا کردن قاتل پسر بچه) است، اما هیچ‌یک از شخصیت‌های اصلی زن در فیلم‌های مذکور به ترتیب کارلا، لاتیکا و کانی هیچ‌گونه فعالیت اختراعی، اکتشافی یا ماجراجویانه‌ای انجام نمی‌دهند.

فیلم‌های حاوی کلیشه دوم عبارت‌اند از: در فیلم تصادف (۲۰۰۴) جین ترسو و وابسته، اما گراهام مستقل، مسئولیت‌پذیر، شجاع و خونسرد است (مصادیق جین: سکانس ترسیدن جین و گرفتن بازوی همسرش در زمان مشاهده دو مرد سیاه‌پوست و دیالوگ‌های آن دو مرد در این رابطه: «دیدنی اون زنه چیکار کرد؟ این زنه که دوتا سیاه‌پوست که مثل دانشجوهای یوسی‌ال هستنو تو پیاده‌رو می‌بینی از ترس درجا خشک میشه» و دیالوگ جین در رابطه با این اتفاق: جین «من ترسیدم و هیچی نگفتم» و یا درخواست مکرر جین از همسرش برای تماس با کلیدساز و امتناع از انجام این کار توسط خودش. مصادیق گراهام: برای نمونه سکانس صحنه قتل و خونسردی او). در فیلم جایی برای پیرمردها نیست (۲۰۰۷) کارلا ناتوان، ترسو و مطیع، اما لوثلین شجاع، قوی و مستقل است (مصادیق کارلا: لوثلین برای اجتناب از دردسر درست کردن کارلا پس از دزدیدن پول‌ها او را به خانه مادرش می‌فرستد؛ کارلا به سرعت هر آنچه را که لوثلین درخواست می‌کند، می‌پذیرد؛ کارلا از تحویل گرفتن پول‌های دزدی می‌ترسد و ماجرا را به پلیس لو می‌دهد. مصادیق لوثلین: لوثلین در زمان پیدا کردن اجساد در بیابان، دزدیدن پول، فرار کردن از دست قاتل و قاچاقچی، زخمی شدن و... قوی و شجاع است). در فیلم میلیونر زاغه‌نشین (۲۰۰۸) لاتیکا زنی تسلیم و مطیع، اما جمال مردی قوی است که هیچ‌گاه تسلیم شرایط نمی‌شود (مصادیق لاتیکا: تسلیم خلاف کاری که او را به خدمت گرفته می‌شود و مورد خشونت مداوم قرار می‌گیرد، اما تلاشی برای برون‌رفت از این شرایط نمی‌کند تا در نهایت به کمک جمال و سلیم نجات پیدا می‌کند، مصادیق جمال: جمال در تمام طول فیلم زیر بار حرف زور نمی‌رود؛ مانند سکانس شکنجه شدنش توسط پلیس و مقاومت او از پذیرش اتهام انتسابی و غیره).

کلیشه‌های **خانه‌دار** بودن زن، در مقابل شاغل بودن مرد؛ انجام **کارهای نگهداری از خانه**، آشپزی و امور مربوط به آن توسط زن، در مقابل عدم انجام کارهای نگهداری از خانه، آشپزی و امور مربوط به آن توسط مرد و زن دارای کمبودهای **فکری**، در مقابل مرد دارای امتیازهای فکری هر یک تنها در ۲ فیلم دیده شد. فیلم‌های حاوی کلیشه نخست عبارت‌اند از: در فیلم تصادف (۲۰۰۴) جین و در فیلم کتاب سبز (۲۰۱۸) دلورس خانه‌دار هستند، اما شخصیت‌های اصلی مرد فیلم‌های مذکور به ترتیب گراهام (کارآگاه) و تونی (راننده و نگهبان) شاغل‌اند.

مابقی کلیشه‌ها تنها در یک فیلم ظاهر شده‌اند که عبارت‌اند از: کلیشه **فرزند** داشتن زن، در مقابل فرزند نداشتن مرد در فیلم تصادف (۲۰۰۴) که جین صاحب فرزند است، اما گراهام فرزندی ندارد. کلیشه عدم ایفای **نقش‌های سیاسی یا اجتماعی** توسط زن، در مقابل ایفای

نقش‌های سیاسی یا اجتماعی توسط مرد در فیلم سخنرانی پادشاه (۲۰۱۰) که جورج پادشاه است و نقش‌های سیاسی و اجتماعی مختلفی را ایفا می‌کند، اما الیزابت با آنکه ملکه محسوب می‌شود هیچ نقش سیاسی یا اجتماعی‌ای ایفا نمی‌کند. کلیشه عدم انجام فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه) توسط زن، در مقابل انجام فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه) توسط مرد در فیلم ارباب حلقه‌ها: بازگشت پادشاه (۲۰۰۳) که فرودو کتابی می‌نویسد، اما ایووین هیچ‌گونه فعالیت هنری‌ای انجام نمی‌دهد. کلیشه میزان حضور کم‌رنگ (از لحاظ زمانی) زن، در مقابل میزان حضور زمانی بیشتر مرد در فیلم را می‌توان در فیلم مهلکه (۲۰۰۹) مشاهده کرد که ویلیام در سراسر فیلم و کانی کم‌تر از دو دقیقه در کل فیلم حضور داشته است. کلیشه نقش داستانی کم‌رنگ زن، در مقابل نقش داستانی پررنگ مرد در فیلم آرگو (۲۰۱۲) که تونی نقشی کلیدی داشته، اما کورا هیچ نقش مهمی در پیشبرد داستان ایفا نمی‌کند و حتی قابل حذف است. کلیشه عواطف مثبت برای زن، در مقابل عواطف منفی برای مرد در فیلم شکل آب (۲۰۱۷) که الیسا زنی مهربان، اما ریچارد مردی بی‌عاطفه و خودپرست است (مصادیق الیسا: رفتار مهربانانه‌اش با همسایه، دوست و همکارش و موجود دوزیست. مصادیق ریچارد: رفتار خشونت‌آمیزش با موجود دوزیست، دکتر و تعرض جنسی به الیسا).

کلیشه انتظار عدم اعمال خشونت توسط زن، در مقابل انتظار اعمال خشونت از سوی مرد در فیلم انگل (۲۰۱۹) وجود دارد که خانواده و حتی خود کی جونگ از کی‌وو انتظار اعمال خشونت در برابر مردی که در نزدیکی خانه‌شان در حال ادرار کردن است، دارند، درحالی‌که از کی جونگ چنین انتظاری از جانب خانواده و حتی خود کی جونگ نمی‌رود. کلیشه خرافاتی بودن زن، در مقابل خرافاتی نبودن مرد در فیلم ذهن زیبا (۲۰۰۱) که در آن آلیشیا به خرافه اعتقاد دارد، اما جان علم‌گراست (مصدق: «آلیشیا: من باور دارم بعضی از چیزها شانس میاره، توهم باور داری؟ جان: نه من به شانس باور ندارم، اما به اعطای ارزش به بعضی چیزها باور دارم»). کلیشه ابژه جنسی بودن زن، در مقابل ابژه جنسی نبودن مرد در فیلم شیکاگو (۲۰۰۲) دیده می‌شود که در آن راکسی برای دستیابی به خواسته‌هایش مکرراً از جذابیت‌های جنسی‌اش استفاده می‌کند، اما چنین چیزی در رابطه با بیلی مشاهده نمی‌شود (مصادیق راکسی: برقراری رابطه جنسی با مردی برای اجرا در کلوپ؛ پیشنهاد رابطه جنسی به وکیلش به جای پرداخت پول با دیالوگ: «بین آقای فیلین من خیلی این کاره نیستم ولی شاید بتونیم یه جور دیگه بین خودمون

حساب کنیم (اشاره به رابطه جنسی)؛ ارتباط جنسی با یک پزشک تا برای او شهادتی دروغ مبنی بر باردار بودنش بدهد و...). کلیشه **قربانی** بودن زن و نجات یافتن وی (از مشکلات و حوادث) توسط مرد، در مقابل قربانی نبودن مرد و عدم نجات وی از حوادث توسط زن در فیلم میلیونر زاغه‌نشین (۲۰۰۸) وجود دارد که در آن لاتیکا زنی قربانی است که توسط خلاف‌کاری مورد خشونت قرار می‌گیرد و در نهایت توسط جمال نجات می‌یابد.

در دو فیلم آرتیست (۲۰۱۱) و ۱۲ سال بردگی (۲۰۱۳) هیچ کلیشه جنسیتی‌ای مشاهده نشده است.

این نحوه مواجهه با کلیشه‌های جنسیتی نشان می‌دهد که سطح بازنمایی کلیشه‌ای در این فیلم‌ها از ساده به پیچیده تبدیل شده است و آن کلیشه‌هایی که پیچیده‌تر هستند، هنوز در فیلم‌ها نقش مهمی بازی می‌کنند؛ به این معنا که کلیشه‌های **متأهل بودن زن، تماس و ارتباط داشتن زن با کودکان، فراهم کردن آسایش مادی و عاطفی کودکان** توسط زن و انجام **بازی‌های کودکانه** «دخترانه» توسط دختر که آشکارا جنسیتی هستند در هیچ‌یک از فیلم‌ها مشاهده نشده‌اند و کلیشه‌هایی مانند **فرزند داشتن زن، عدم ایفای نقش‌های سیاسی یا اجتماعی** توسط زن، عدم انجام **فعالیت‌های هنری (هفت‌گانه)** توسط زن، میزان **حضور کم‌رنگ** (از لحاظ زمانی) زن، **نقش داستانی کم‌رنگ زن، عواطف مثبت برای زن، انتظار عدم اعمال خشونت** توسط زن، **خرافات**ی بودن زن، **ابژه جنسی** بودن زن و **قربانی** بودن زن و نجات یافتن وی (از مشکلات و حوادث) توسط مرد که درک کلیشه‌ای بودن آن‌ها کمی دشوارتر است هر یک تنها یک‌بار در فیلم‌ها مشاهده شده‌اند و بقیه کلیشه‌هایی که فراوانی بیشتری در فیلم‌ها داشته‌اند که پیش‌تر توضیح داده شد، در سطح پیچیده‌تری از کلیشه‌سازی قرار دارند که درک آن نیازمند تأمل بیشتری است. با توجه به روندی که در مقایسه دو دوره ده‌ساله ملاحظه شد، روند کلیشه‌زدایی از نقش‌های جنسیتی در فیلم‌های برنده جایزه اسکار این امید را ایجاد می‌کند که در آینده کلیشه‌های پیچیده‌تر نیز با ورود به حوزه آگاهی تولیدکنندگان، در فیلم‌ها کمتر شوند. تداوم چنین روندی، مستلزم تغییر نگرش فیلمسازان و نیز عوامل جشنواره اسکار در تولید و بازنمایی جنسیت و هویت زنانه و ارزیابی آثار سینمایی شاخص، از حیث انطباق بیشتر با واقعیت حضور و فعالیت زنان است.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر، با هدف بررسی و تحلیل نحوه طرح و میزان حضور کلیشه‌های جنسیتی زنانه در تصویرسازی از زنان در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم و تحولات آن طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲ و با استفاده از روش تحلیل محتوای کیفی (قیاسی - استقرایی) به انجام رسیده است.

برحسب مجموع یافته‌های حاصل می‌توان به پرسش اصلی پژوهش مبنی بر «نحوه بازنمایی و میزان حضور کلیشه‌های جنسیتی زنانه در تصویرسازی از زنان در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم و تحولات آن، طی سال‌های ۲۰۰۲ تا ۲۰۲۲ چگونه بوده است؟» پاسخ داد که فیلم‌های موردبررسی در دهه اول، در ۳ بعد ارجاعات اجتماعی، فعالیت‌ها و رفتارهای اجتماعی و عاطفی با ۱۴ شاخص کلیشه جنسیتی و در دهه دوم با ۹ شاخص، بازنمایی شده‌اند که به‌طور کلی، نشان از روندی نزولی دارد؛ همچنین، برخی از شاخص‌ها از لحاظ نوع و میزان تکرار نیز در دهه دوم تغییر کرده که در بخش یافته‌ها به تفصیل آمده‌اند. علاوه بر آن، ۲ فیلم (آرتیست و ۱۲ سال بردگی) از مجموع ۱۰ فیلم برنده در دهه دوم حاوی هیچ‌یک از کلیشه‌های جنسیتی رایج در این‌گونه آثار نبوده‌اند؛ درحالی‌که چنین ویژگی‌ای در فیلم‌های دهه اول، به چشم نمی‌خورد؛ بر این اساس، احتمالاً می‌توان چنین تفاوت یا تغییری را به‌منزله توجه بیشتر و پیشرفت مثبت فیلمسازان جهانی، در فاصله‌گیری از شخصیت‌پردازی کلیشه‌ای زنان در دوره‌های متأخر دانست.

در پاسخ به پرسش مهم دیگر پژوهش مبنی بر این که «کدام‌یک از شاخص‌های کلیشه‌های جنسیتی مرتبط با سیمای شخصیت‌های اصلی زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم در دوره مورد مطالعه، حضور پررنگ‌تری داشته‌اند؟» می‌توان گفت: پررنگ‌ترین کلیشه‌های جنسیتی، کلیشه‌های مربوط به حوزه کار و شغل، نقش‌های جنسیتی و فعالیت‌های ورزشی هستند. این کلیشه‌ها نسبت به کلیشه‌هایی مانند وضعیت تأهل از پیچیدگی بیشتری برخوردارند که شناسایی آن‌ها را برای مخاطبان عام دشوار می‌کند. به‌این‌ترتیب، زنان در موارد قابل‌ملاحظه‌ای در مشاغل مانند مشاغل خدماتی تصویر می‌شوند که به‌طور سنتی در جوامع مختلف منتسب به آنان است. نکته مهم‌تری که در تصویرسازی از زنان در این حوزه به چشم می‌خورد، اختصاص جایگاه شغلی پایین‌تر یا به تعبیری فرودست نشان دادن زنان نسبت به مردان در حوزه کار و شغل است. این امر حاکی از آن است که علی‌رغم حضور گسترده زنان در سطوح و عرصه‌های مختلف و متنوع شغلی، واقع‌گرایی مورد انتظار در عرصه زندگی حرفه‌ای زن امروز،

مبنای تصویرسازی سینمای جهانی نبوده و هنوز زنان راه یافته به محتوای چنین آثاری، تنوع و تکرار شغلی لازم (واقعی) را نداشته و با کلیشه‌های جنسیتی رایج در قلمرو شغل، به گونه‌ای خاص و محدود بازنمایی می‌شوند. علاوه بر آن، شاهد آنیم که در برخی از فیلم‌های مذکور، علت حضور زنان در داستان صرفاً ایفای نقش‌های جنسیتی سنتی یعنی همسری و والدگری بوده، آنان هیچ هویت مستقلی از خود ندارند و هیچ موقعیت و نقش داستانی‌ای ورای خدمت به شوهر و فرزندان برای آنان از سوی فیلمساز تصور و تعریف نشده است؛ به طوری که به نظر می‌رسد اگر به جای نقش همسر - مادر، جایگاه و نقش خدمتکاری به زن داده می‌شد که در حال رسیدگی به امور مردان، کودکان و یا انجام کارهای معمول خانگی است، هیچ خدش‌های در روند داستان و رخدادهای موجود در فیلم وارد نمی‌شد. به عبارت دیگر، تصویرسازی از زنان، حتی در نقش‌های خانگی و خانوادگی نیز، اغلب فاقد نگاه واقع‌گرا به حضور زنان در این عرصه نهادی مهم در دنیای معاصر است.

در رابطه با حوزه ورزش و فعالیت‌های ورزشی نیز، اغلب به همین منوال، پابندی فیلمساز به واقعیت رعایت نشده است و زنان از این حیث نیز در آثار سینمایی شاخص، مورد غفلت بوده‌اند، به طوری که مشاهده می‌کنیم در محتوای فیلم‌ها، در موارد بسیار محدودتری نسبت به مردان در حال انجام فعالیت‌های ورزشی بازنمایی شده‌اند. این قبیل بازنمایی‌های غیرواقعی، می‌تواند در راستای تداوم و تثبیت تصویری از زن به عنوان جنسیتی صرفاً متعلق به عرصه خصوصی لحاظ و تحلیل شود که حتی زمانی که به عرصه عمومی وارد می‌شود، طوری در حوزه‌ها و مشاغل مشغول به کار تصویر می‌شود که تداوم بخش نقش‌های جنسیتی وی در درون خانه (مانند آشپزی) هستند و امور مهم در عرصه حرفه و شغل، کماکان و اساساً در انحصار جنس دیگر، یعنی مردان، باقی می‌ماند.

در پاسخ به آخرین پرسش پژوهش حاضر مبنی بر این که «مختصات بازنمایی شخصیت اصلی زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم، با کدام رویکردهای موجود در حوزه مطالعات رسانه، بهتر قابل تحلیل هستند؟» می‌توان گفت که هرچند یافته‌های پژوهش حاضر با رویکردهای نظری مختلفی قابل تحلیل است، نظریه‌های لیزبت ون زونن^۱ و گی تاچمن^۲، تحلیل و تفسیر دقیق‌تری در این زمینه به دست می‌دهند.

^۱. L. Van Zoonen

^۲. Gaye Tuchman

یافته‌های پژوهش حاضر با دلالات نظریه ون زون مبنی بر بازنمایی رسانه‌ای زنان با ویژگی‌های عام نظیر خانه‌دار، صرفاً در حال انجام کار خانگی، تابع، منفعل، تسلیم، کم‌اهمیت، ابژه جنسی و شاغل در مشاغل فرعی و کسل‌کننده در نمایش کلیشه‌های پیچیده‌تر همخوانی دارد. ون زون بر این باور است که این‌گونه بازنمایی‌هایی کلیشه‌ای به نفع ایدئولوژی پدرسالاری و برای به انقیاد درآوردن زنان است. در همین راستا، تاچمن در نظریه فنای نمادین^۱ مدعی است، زنان در رسانه یا حضور ندارند و یا به‌صورت طبقه‌ای نشان داده می‌شوند که بر پایه جذابیت جنسی و انجام وظایف خانگی شکل گرفته‌اند. یافته‌های پژوهش حاضر نیز، در برخی موارد گواهی بر این مدعاها است؛ زیرا حضور ناچیز زنان و یا حضور آنان در نقش‌های فرعی، صرف حضور در فضای خانه و انجام امور خانگی، اشتغال در مشاغل رده پایین و همچنین نمایش آنان به‌عنوان ابژه‌های جنسی به‌عنوان کلیشه‌های پیچیده در برخی از فیلم‌های برنده جایزه اسکار دهه‌های اخیر، مشاهده شده است که این امر نشان از افکار قالبی فیلمسازان در رابطه با تصویرپردازی از زنان در حالتی مدرن‌تر، پیچیده‌تر و کم‌تر شناخته شده حتی در آثار جهانی پرمخاطب، دارد.

همچنین، برخی از یافته‌های توصیفی پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش‌های معدنی و کمالی (۱۴۰۰) و واتس (۲۰۱۰) که کلیشه‌های جنسیتی موجود در فیلم‌های برنده جایزه اسکار را بررسی کرده‌اند، همسو هستند. کلیشه‌های جنسیتی زنانه پیچیده‌ای از قبیل وابسته بودن اقتصادی، قربانی، فرودست، ضعیف و کم‌هوش در پژوهش حاضر نیز قابل مشاهده هستند. علاوه‌برآن؛ یافته‌های پژوهش‌هایی که در حوزه کلیشه‌های جنسیتی در فیلم و سینمای غیر اسکار به انجام رسیده نیز در برخی از موارد، با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارند. به‌عنوان مثال؛ صادقی فسایی و کریمی (۱۳۸۴)، ده صوفیانی (۱۳۸۸) و بوگاروش (۲۰۰۸) به کلیشه‌های جنسیتی زنانه پیچیده‌ای نظیر ناقص‌العقل، فرودست، منفعل، مشاغل سنتی زنانه، نقش‌های جنسیتی زنانه، ابژه جنسی و... مشابه با پژوهش حاضر، دست یافته‌اند.

با بازگشت به نظریه بازنمایی استوارت هال، می‌توان نتیجه گرفت که تصاویر ارائه‌شده از زن در فیلم‌های برنده جایزه اسکار، در مواردی حاوی برخی از شاخص‌های کلیشه‌های جنسیتی هستند. این امر به دلیل وجود طرح‌واره‌های جنسیتی کلیشه‌ای موجود در جوامع و فرهنگ‌های مربوطه و بالطبع، اذهان فیلمسازان متعلق به آن‌ها است. درواقع، از آنجاکه گروه جنسیتی مسلط در اکثریت جوامع و فرهنگ‌ها، مردان هستند، طرح‌واره‌های جنسیتی مذکور نیز درون نظامی

^۱. Symbolic Annihilation

مردسالار ساخته شده و بالطبع، کلیشه‌هایی از جنس فرودست شمردن زنان در تمامی عرصه‌ها و فرادست نمایش‌دادن مردان در همان زمینه‌ها وجود دارد. حال در این میان، رسانه‌ای مانند سینما می‌تواند با نمایش و بازنمایی نابرابر و کلیشه‌ای موقعیت و هویت زنان، سبب طبیعی انگاری و فراگیری کلیشه‌های منفی یا محدودیت‌زا نسبت به زنان شده و به تداوم سلطه مردسالارانه و فاصله‌گیری از هویت‌های برابرگرایانه انسانی آحاد جامعه، کمک کند. این امر درنهایت پیامدهایی از قبیل ایجاد پیش‌داوری‌های منفی، اعمال تبعیض‌های جنسیتی و بروز نابرابری‌های عمیق برای زنان در جامعه را به دنبال خواهد داشت.

با این حال آکادمی علوم و هنرهای تصویری متحرک^۱ در آگوست سال ۲۰۲۳ در سایت رسمی خود بیانیه‌ای منتشر کرده است که در آن، استانداردهای بازنمایی و شمول^۲، با هدف واجد شرایط شدن برای دریافت جوایز اسکار در رده بهترین فیلم به‌منظور تشویق بازنمایی عادلانه بر روی صحنه و خارج از آن، برای انعکاس بهتر جمعیت متنوع جهانی طراحی شده است. این استانداردها شامل قوانینی برای نمایش و همچنین به‌کارگیری عادلانه‌تر اقلیت‌های نژادی، قومی، جنسیتی و همچنین ال‌جی‌بی‌تی کیو+ و افراد دارای معلولیت هستند. امید می‌رود که این قبیل سیاست‌گذاری‌های رسانه‌ای درنهایت بتواند در برابر هرگونه نمایش کلیشه‌ای گروه‌های اجتماعی مختلف، من جمله زنان بایستد و تصویری واقعی از آنان را به نمایش بگذارد.

پیشنهاد پژوهش حاضر به پژوهشگران این است که اولاً در پژوهش‌های آتی، علاوه بر شخصیت اصلی زن، تمامی شخصیت‌های اصلی و فرعی زن و مرد در فیلم‌های مذکور و همچنین فیلم‌های برنده سایر جوایز اسکار مانند فیلم‌های برنده جایزه اسکار بهترین فیلم خارجی زبان، به تفصیل بررسی و تحلیل شوند. ثانیاً میزان حضور کلیشه‌های جنسیتی در فیلم‌های برنده جایزه اسکار را برحسب کشور تولیدکننده فیلم و همچنین ملیت عوامل اصلی سازنده آن یعنی کارگردان، نویسنده و تهیه‌کننده بررسی، تحلیل و مقایسه شوند. ثالثاً پژوهش حاضر پیش از انتشار استانداردهای بازنمایی‌ای که پیش‌تر ذکر شد صورت گرفته است، پژوهشگران آتی می‌توانند با در نظر گرفتن انتشار این بیانیه فیلم‌های منتخب سال‌های آتی را با مستندات این پژوهش مقایسه کنند و دریابند که آیا این استانداردها در نحوه بازنمایی زنان در این آثار اثرگذار بوده است؟

^۱ The Academy of Motion Picture Arts and Sciences

^۲ Representation and Inclusion Standards

- ده صوفیانی، اعظم. (۱۳۸۸). والت‌دیزنی و کلیشه‌سازی برای کودکان، (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد علوم ارتباطات اجتماعی)، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه علامه طباطبائی، ایران.
- راودراد، اعظم. (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی سینما و سینمای ایران، تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- ریاحی، محمد اسماعیل (۱۳۸۶). *عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان پذیرش کلیشه‌های جنسیتی (مطالعه موردی جوانان کارآموز در مراکز آموزش فنی و حرفه‌ای استان مازندران)*. پژوهش زنان، ۵ (۱)، ۱۰۹-۱۳۶.
- زاهد، زیدالله، نصراللهی، زهرا و میهنی زاده، منصور (۱۳۹۹). *از تبعیض جنسیتی به‌سوی برابری و رشد اقتصادی (مطالعه کشورهای درحال توسعه)*. زن در توسعه و سیاست (پژوهش زنان)، ۱۸ (۴)، ۶۴۳-۶۶۲.
doi:10.22059/jwdp.2021.311205.1007897
- سقراطی، ژینوس (۱۳۸۶). مقایسه تطبیقی عناصر تبلیغی پوسترهای فیلم‌های سینمایی شرکت داده شده در جشنواره بین‌المللی فیلم فجر (۱۳۸۵ ه. ش) و فستیوال اسکار آمریکا (۲۰۰۷ م) با توجه به ویژگی‌های فرهنگی هر کشور، (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد ارتباطات)، دانشکده صداوسیما جمهوری اسلامی ایران. ایران.
- صادقی فسایی، سهیلا و کریمی، شیوا (۱۳۸۴). کلیشه‌های جنسیتی سریال‌های تلویزیونی ایرانی. پژوهش زنان، ۳ (۳)، ۵۹-۸۹.
- علی‌آبادی، سمانه (۱۳۹۵). بررسی رویکرد حقوق بشری آثار برگزیده آکادمی آمپس ۲۰۰۱-۲۰۱۵، (پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد حقوق بین‌الملل)، دانشکده حقوق و الهیات، دانشگاه شهید اشرفی اصفهانی، ایران.
- غیاثوند، امیرحسین (۱۳۹۵). *از کن تا اسکار: جشنواره‌ها و جوایز*، قم: نشر امام همام.
- گرت، استفانی (۱۳۹۶). *جامعه‌شناسی جنسیت* (ترجمه کتیون بقایی). تهران: نشر نی (نسخه کتاب الکترونیکی در اپلیکیشن فیدیو).
- گولومبوک، سوزان و فی‌وش، رابین (۱۳۸۴). *رشد جنسیت* (ترجمه مهرناز شهرآرای). تهران: انتشارات ققنوس (نسخه کتاب الکترونیکی در اپلیکیشن فیدیو).
- گیدنز، آنتونی (۱۳۹۳). *جامعه‌شناسی* (ترجمه حسن چاووشیان). تهران: نشر نی.
- گیویان، عبدالله و سروری زرگر، محمد (۱۳۸۸). *بازنمایی ایران در سینمای هالیوود*. تحقیقات فرهنگی، ۲ (۸)، ۱۴۷-۱۷۷.
doi:10.508/ijcr.2009.08.005
- میشل، آندره (۱۳۷۶). *پیکار با تبعیض جنسی* (ترجمه محمدجعفر پوینده). تهران: انتشارات نگاه.
- معین‌فر، حشمت السادات (۱۳۸۸). *بازنمایی کلیشه‌های جنسیتی در رسانه (مطالعه موردی صفحه حوادث روزنامه همشهری)*. تحقیقات فرهنگی، ۲ (۷)، ۱۶۷-۱۹۷.
doi:10.508/ijcr.2009.07.008

معدنی، سعید و کمالی، زهره (۱۴۰۰). مطالعه کلیشه‌های جنسیتی در فیلم‌های منتخب اسکار (از سال ۲۰۰۰ تا سال ۲۰۲۱). مطالعات علوم اجتماعی، ۷ (۳)، ۱۴-۲۷.

نورانی سعدالدین، شهلا، بهار شاهی، سمیه اسماعیلی، حبیب‌الله و اصغری‌پور، نگار (۱۳۹۶). مقایسه طرح‌واره نقش جنسیتی زوجین، در دو گروه از زنان با و بدون همسر آزاری مراجعه‌کننده به مرکز بهداشتی درمانی شهر مشهد در سال ۱۳۹۴، زنان مامایی و نازایی ایران، ۲۰ (۲)، ۲۱-۳۰.

doi:10.22038/ijogi.2017.8711

هولمز، ماری (۱۳۹۴). جنسیت و زندگی روزمره ترجمه محمدمهدی لبیبی. تهران: نشر افکار.

هال، استوارت (۱۳۹۶). معما، فرهنگ و زندگی اجتماعی (ترجمه احمد گل محمدی). تهران: نشر نی
(نسخه کتاب الکترونیکی در اپلیکیشن فیدیبو).

Ali-Abadi, S. (2016). *A human rights approach in Academy Award-winning films (2001–2015)* [Master's thesis in International Law]. Shahid Ashrafi Esfahani University, Iran. (In Persian)

Bogarosh, N. (2008). *Blockbuster movies and what they teach us about women in American society*. Master's Thesis, Gonzaga University, Spokane, Washington, United States.

Brinkman, B. G., Jedinak, A., Rosen, L. A., & Zimmerman, T. S. (2011). Teaching children fairness: Decreasing gender prejudice among children. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 11(1), 61-81. doi:10.1111/j.1530-2415.2010.01222.x.

Deh-Sofiani, A. (2009). *Walt Disney and stereotyping for children* [Master's thesis in Social Communication Sciences]. Allameh Tabataba'i University, Iran. (In Persian)

Garrett, S. (2017). *Sociology of gender* (K. Baghai, Trans.). Ney Publishing. (Original work published in English; eBook version on Fidibo). (In Persian)

Ghiasvand, A. (2016). *From Cannes to Oscar: Festivals and awards*. Imam Hamam Press. (In Persian)

Giddens, A. (2014). *Sociology* (H. Chavoshian, Trans.). Ney Publishing. (In Persian)

Givian, A., & Sarvari-Zargar, M. (2009). Representation of Iran in Hollywood cinema. *Cultural Research*, *2*(8), 147-177. <https://doi.org/10.508/ijcr.2009.08.005> (In Persian)

Golombok, S., & Fivush, R. (2005). *Gender development* (M. Shahr-Ara, Trans.). Ghoghnoos Publishing. (Original work published in English; eBook version on Fidibo). (In Persian)

Hall, S. (2017). *Mystery, culture, and social life* (A. Golmohammadi, Trans.). Ney Publishing. (Original work published in English; eBook version on Fidibo). (In Persian)

Holmes, M. (2015). *Gender and everyday life* (M. M. Labibi, Trans.). Afkar Publishing. (In Persian)

<https://www.oscars.org/awards/representation-and-inclusion-standards>.

Madani, S., & Kamali, Z. (2021). Gender stereotypes in selected Oscar-winning films (2000–2021). *Social Science Studies*, *7*(3), 14–27. (In Persian)

Michel, A. (1997). *The fight against gender discrimination* (M. J. Pouyandeh, Trans.). Negah Publishing. (In Persian)

Moin-Far, H. (2009). Representation of gender stereotypes in media (Case study: Crime pages in Hamshahri newspaper). *Cultural Research*, *2*(7), 167–197. <https://doi.org/10.508/ijcr.2009.07.008> (In Persian)

- Norani Saadodin, S., Bahar-Shahi, S., Esmacili, H., & Asghari-Pour, N. (2017). Comparison of gender role schemas among couples in two groups of women with and without spousal abuse referring to health centers in Mashhad (2015). *Iranian Journal of Obstetrics, Gynecology and Infertility*, *20*(2), 21–30. <https://doi.org/10.22038/ijogi.2017.8711> (In Persian)
- Oscar. (2023), Representation and inclusion standards, Retrieved February 9, 2024, from Riahi, M. E. (2007). Social factors influencing the acceptance of gender stereotypes (A case study of young trainees in Mazandaran vocational training centers). *Women's Research*, *5*(1), 109–136. (In Persian)
- Roudrad, A. (2012). *Sociology of cinema and Iranian cinema*. University of Tehran Press. (In Persian)
- Sadeghi-Fassaei, S., & Karimi, S. (2005). Gender stereotypes in Iranian TV series. *Women's Research*, *3*(3), 59–89. (In Persian)
- Saghrati, J. (2007). *A comparative study of promotional elements in movie posters from Iran's Fajr International Film Festival (2006) and the U.S. Academy Awards (2007) based on cultural characteristics* [Master's thesis in Communications]. Islamic Republic of Iran Broadcasting University, Iran. (In Persian)
- Ward, L.Mounique, Grower, Petal. (2020), Media and the Development of Gender Role Stereotypes. *Annual Review of Developmental Psychology*, Vol. 2:177-199. doi:10.1146/annurev-devpsych-051120-010630.
- Watts, E. H. (2011). *Caliber of the academy: A study of feminine stereotypes in Oscar winning films*. Master's Thesis, Louisiana University, United States.
- Zahed, Z., Nosratollahi, Z., & Mihani-Zadeh, M. (2020). From gender discrimination toward equality and economic growth (A study of developing countries). *Women in Development and Politics (Women's Research)*, *18*(4), 643–662. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2021.311205.1007897> (In Persian)

